Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2001–2002

28 270 Verslag 2001

Nr. 2 **VERSLAG**

Inhoud

	Voorwoord	**5**
1	**Missie, doelen en organisatie**	**7**
1.1	Missie voor de Algemene Rekenkamer hernieuwd	7
1.2	Zeven strategische doelen	9
1.3	Twee benoemingen en een naderend afscheid	9
2	**Werkzaamheden in Nederland**	**10**
2.1	Rechtmatigheidsonderzoek bij het Rijk	10
2.2	Doelmatigheidsonderzoek bij het Rijk	14
2.3	Rechtmatigheidsonderzoek bij instellingen	19
2.4	Doelmatigheidsonderzoek bij instellingen	23
2.5	Ondersteuning gemeenten bij voorbereiding op wet «Dualisering gemeentebestuur»	23
3	**Nederlandse Antillen, Aruba en Nederland**	**25**
3.1	Samenwerking tussen de drie rekenkamers	25
3.2	Doorlopende projecten uit 2000	26
3.3	Nieuwe projecten in 2001	26
4	**Het werkterrein Europa**	**28**
4.1	Controle van EU-subsidies in Nederland	28
4.2	Samenwerking met nationale rekenkamers in de EU	30
4.3	Eurosai	31
5	**Internationale activiteiten**	**33**
5.1	Verankering in missie	33
5.2	Externe controle bij internationale organisaties	33
5.3	Contacten met zusterinstellingen	33
5.4	Controle op ontwikkelingsgelden	37
5.5	Ondersteuning ontwikkelingslanden	37
5.6	Werkwijze	38
6	**De virtuele wereld**	**40**
6.1	Onderzoek bij het Rijk	40
6.2	Onderzoek bij instellingen	41
6.3	Visie op veranderende overheid	41
7	**Bedrijfsvoering**	**43**
7.1	Organisatie Algemene Rekenkamer	43
7.2	Transparantie	44
7.3	Investeren in mensen	46
7.4	ICT	50
7.5	Financiën	51
Bijlage	Rapporten aan de Regering en Staten-Generaal en rapporten aan ministers, uitgebracht in het kalenderjaar 2001, geordend naar behandelende kamercommissie	53

KST59892
ISSN 0921 - 7371
Sdu Uitgevers
's-Gravenhage 2002

VOORWOORD

De goede dingen goed doen

De meer dan honderd rapporten, brieven en handleidingen, briefings en presentaties van de Algemene Rekenkamer van de afgelopen jaren, waarin tekortkomingen worden gesignaleerd, aanbevelingen worden gedaan, verbeteringen worden gesuggereerd, een enkele pluim wordt uitgedeeld, oplossingsrichtingen worden gewezen, doen de vraag rijzen: wanneer is de Algemene Rekenkamer nu tevreden?
Daar is een heel eenvoudig antwoord op: wanneer de goede dingen goed gedaan worden. Wat de goede dingen zijn: het is niet aan de Algemene Rekenkamer om dat uit te maken, dat is het domein van de politiek.
Maar het «goed doen», dáár richt de Algemene Rekenkamer zich wel op: een beleid kan immers inhoudelijk nog zo goed zijn, maar wat de burger er uiteindelijk van merkt, wordt toch bepaald door de kwaliteit van de uitvoering van dat beleid. En voor de Algemene Rekenkamer telt dat nog extra zwaar waar het gaat om beleid dat gericht is op kwetsbare groepen burgers. Daarom geeft zij sedert enkele jaren voorrang aan onderzoek naar de uitvoering van het beleid rond basisvoorzieningen voor de burger: veiligheid, inkomen, zorg, onderwijs, wonen en milieu. En dan gaat het haar vooral om een antwoord op vragen als: is de juiste informatie *voor* een goede uitvoering voorhanden, en is die informatie betrouwbaar, is er juiste informatie *over* de uitvoering voorhanden, en is die betrouwbaar, is er voldoende toezicht op de uitvoering van het beleid, wordt voldoende nagegaan of de bedoelde resultaten wel worden bereikt, wat wordt er gedaan wanneer blijkt dat dat niet zo is, wordt er voldoende informatie verzameld om nieuw beleid mee op te zetten of om bestaand beleid bij te sturen?
Evenals onze collegae Hoge Colleges van Staat de Nationale Ombudsman en de (Vice-President van de) Raad van State hebben wij ons met het oog op de toekomst de vraag gesteld wat de meest in het oogspringende bevindingen waren de afgelopen jaren.

Uit het merendeel van de onderzoeken blijkt dat de informatievoorziening voor en over de uitvoering van het beleid tekortschiet. In haar rapport over de organisatie van de beleidsevaluatie sprak de Algemene Rekenkamer dan ook haar zorgen uit over de kwaliteit van de beleidsevaluaties en over de mate waarin de resultaten van de evaluaties worden gebruikt voor bijsturing van het beleid. Een greep uit de meer concrete voorbeelden:

- Er bleek geen cijfermateriaal te zijn over de vraag of afgewezen asielzoekers daadwerkelijk vertrokken zijn of nog in Nederland verblijven.
- Het lukte onvoldoende om voorzieningen als thuiszorg en verpleging op elkaar af te stemmen. Het ministerie vroeg niet om de juiste informatie en de wel aangeleverde informatie bleek onvoldoende betrouwbaar.
- Door gebrekkige informatie en toezicht was het onduidelijk welke effecten de inspanningen hebben om grote groepen leerlingen uit hun achterstandspositie te halen. En dat terwijl hieraan in de periode 1991 tot en met 2000 circa 3,6 miljard is besteed.
- In het meest recente onderzoek van de Algemene Rekenkamer, dat tegelijk met dit Verslag 2001 wordt gepubliceerd, wordt de conclusie getrokken dat de beleidsinformatie die acht inspecties van verschillende ministeries leveren aan hun ministers (en via hen aan de Tweede Kamer) over hun toezicht- en handhavingsprestaties, slechts beperkte

informatiewaarde heeft. Zo kan uit de informatie van de inspecties bijvoorbeeld niet worden opgemaakt of er positieve of negatieve ontwikkelingen zijn in de naleving van de wet- en regelgeving.
- In het onderzoek naar de bestrijding van de uitstoot van broeikasgassen, dat ook tegelijk met dit Verslag 2001 wordt gepubliceerd, komt aan de orde dat de voor de beleidsvoorbereiding benodigde informatie, zoals probleemanalyses, ex-ante-evaluaties en kosteneffectiviteitsanalyses, niet beschikbaar was.
- Uit het onderzoek Reïntegratie arbeidsongeschikten bleek dat het ministerie geen inzicht had in de resultaten van dit beleid. Het was onbekend hoeveel WAO'ers na een reïntegratietraject weer aan het werk waren gegaan en of dat blijvend was. De Algemene Rekenkamer heeft toen zelf een enquête onder deze groep gehouden en daaruit bleek dat één tot twee jaar na de werkhervatting 86% van hen nog steeds aan het werk was.
- Het is niet duidelijk of opgespoorde fiscale fraude altijd voor de rechter komt. En dat terwijl het Openbaar Ministerie en de fiscus de afspraak hebben om 90% van de fraudezaken die de fiscus indient daadwerkelijk te dagvaarden.

Al met al concludeerde de Algemene Rekenkamer de afgelopen jaren op de onderzochte beleidsterreinen in meer dan driekwart van de gevallen dat de ministers over onvoldoende beleidsinformatie konden beschikken. Gebreken in de informatievoorziening houden niet automatisch in dat er ook daadwerkelijk gebreken in de uitvoering van beleid zijn – ze zorgen echter wel voor onzekerheid daaromtrent. En dat op zich compliceert het afleggen van verantwoording van de ministers aan de Staten-Generaal aanmerkelijk: waar niemand beschikt over onweerlegbare gegevens geldt al snel het gelijk van de vismarkt.

Goede informatie om te kunnen beoordelen of de dingen «goed gedaan» zijn: dat thema heeft de boventoon gevoerd in ons werk van de afgelopen jaren. En het ziet er naar uit dat ook een nieuw kabinet nog een forse inspanning zal moeten verrichten voordat we onze aandacht kunnen verleggen.

Saskia J. Stuiveling, president Algemene Rekenkamer
Maart 2002.

1 MISSIE, DOELEN EN ORGANISATIE

In 2001 heeft de Algemene Rekenkamer de tekst van haar missie aangescherpt en op een aantal punten aangevuld. Ook zijn er voor alle werkgebieden van de Algemene Rekenkamer strategische doelstellingen geformuleerd.
Belangrijk voor de organisatie waren in 2001 verder de benoeming van een nieuwe secretaris en de aankondiging van het vertrek van een van haar Collegeleden.

1.1 Missie voor de Algemene Rekenkamer hernieuwd

Geen enkele organisatie blijft jaar in, jaar uit hetzelfde. Dat geldt ook voor de Algemene Rekenkamer. In vergelijking met een aantal jaren geleden verricht zij meer activiteiten, heeft zij een breder werkterrein, legt zij andere accenten en kiest zij meer en andere manieren om naar buiten te treden. Het werd daarom tijd de tekst van de missie van de Algemene Rekenkamer eens kritisch tegen het licht te houden. Deze dekte weliswaar nog voor een groot deel haar belangrijkste taken en werkzaamheden, maar er ontbraken toch ook elementen. Die zijn nu aangevuld.

De nieuwe missie
De Algemene Rekenkamer heeft als doel het rechtmatig, doelmatig, doeltreffend en integer functioneren van het Rijk en de daarmee verbonden organen te toetsen en te verbeteren. Daarbij toetst zij ook de nakoming van verplichtingen die Nederland in internationaal verband is aangegaan. Zij voorziet daartoe de regering, de Staten-Generaal en degenen die verantwoordelijk zijn voor de gecontroleerde organen van op onderzoek en onderzoekservaring gebaseerde informatie. Deze informatie bestaat uit onderzoeksbevindingen, oordelen en aanbevelingen over organisatie, beheer en beleid en is in beginsel publiek toegankelijk.
Daarnaast is het haar verantwoordelijkheid om een bijdrage te leveren aan goed openbaar bestuur door kennisuitwisseling en samenwerking in binnen- en buitenland.

Kwaliteit, betrouwbaarheid en bruikbaarheid ziet de Algemene Rekenkamer als belangrijkste kenmerken van haar producten. *Onafhankelijkheid, doelmatigheid en doeltreffendheid* zijn de belangrijkste kenmerken van haar werkwijze.
De Algemene Rekenkamer beoogt een transparante organisatie te zijn die voortdurend in de kwaliteit van haar medewerkers en methoden investeert.

Nieuwe elementen
Het werkterrein van de Algemene Rekenkamer is veel ruimer dan alleen haar controleterrein. Het omvat ook haar activiteiten in samenwerking en samenspraak met allerlei instanties en organisaties in Nederland en met zusterinstellingen in de hele wereld. De nieuwe missie voorziet in een basis voor zowel het werkterrein als het controleterrein van de Algemene Rekenkamer.
Nieuwe elementen in de missie zijn:
- het toetsen en verbeteren van het *integer functioneren* van het Rijk en instellingen;
- het toetsen van de *naleving van internationale verplichtingen;*
- de zinsnede *«een bijdrage leveren aan goed openbaar bestuur door kennisuitwisseling en samenwerking in binnen- en buitenland»*;
- *kwaliteit en doeltreffendheid* als kenmerk van haar werkwijze;
- de laatste zin: *de Algemene Rekenkamer beoogt een transparante organisatie te zijn die voortdurend in de kwaliteit van haar medewerkers en methoden investeert.*

Hieronder worden de nieuwe elementen kort toegelicht.

Integriteit
Het integriteitsonderzoek van de Algemene Rekenkamer heeft een nieuwe impuls gekregen doordat het ook bij haar zusterinstellingen in de hele wereld een steeds belangrijker onderzoeksobject is geworden. Zo speelde de Algemene Rekenkamer in mei 2001 ook een rol bij het VN-Global forum on fighting corruption and safeguarding integrity in Den Haag (zie ook het hoofdstuk «Internationale activiteiten»).
Daarnaast wordt binnen de Algemene Rekenkamer gewerkt aan de verdere ontwikkeling van het integriteitsonderzoek bij de Nederlandse overheid. Het gaat dan om bijvoorbeeld forensic auditing en om accountantsonderzoek gericht op het voorkómen van fraude en corruptie.
Al deze activiteiten maken duidelijk dat het controleren of stimuleren van het integer functioneren van de overheid een taak is die het verdient om in de missie van de Algemene Rekenkamer te worden vermeld.

Internationaal
De «oude» missie van de Algemene Rekenkamer repte nog niet over de activiteiten die de Algemene Rekenkamer buiten de landsgrenzen ontplooit. In de afgelopen jaren hebben deze activiteiten echter steeds meer inhoud gekregen. Het gaat daarbij niet alleen om onderzoek naar bijvoorbeeld de naleving van internationale verdragen (vaak in samenwerking met buitenlandse zusterinstellingen), maar ook om het uitwisselen van kennis en ideeën met rekenkamers uit de hele wereld. Men kan in dat kader onder andere denken aan de ondersteuning die de Algemene Rekenkamer geeft aan rekenkamers in landen die kandidaat zijn om tot de Europese Unie toe te treden.
In de nieuwe missie wordt aan beide elementen recht gedaan.

Bruikbaar en doeltreffend
Tijdens een organisatiebrede discussieronde over de strategie van de Algemene Rekenkamer in 2000 (het zogenoemde «Meer dan onderzoek alleen»-proces) is de effectiviteit van de onderzoeken en andere uitingen van de Algemene Rekenkamer ruim aan de orde geweest. Het doel van deze strategische heroriëntatie was het verkennen van de mogelijkheden om de effectiviteit van de Algemene Rekenkamer te vergroten. In de tekst van de nieuwe missie is dat vertaald in de termen «bruikbaarheid» en «doeltreffendheid». De Algemene Rekenkamer ziet dit als twee essentiële kenmerken van haar producten. Immers, een rapport dat geen bruikbare aanbevelingen bevat, verdwijnt in een bureaulade en schiet daarmee zijn doel voorbij.

Transparantie en kwaliteit medewerkers
Transparantie is voor een overheidsorganisatie anno 2001 een must. Transparantie heeft betrekking op openheid over werkwijzen en besluitvorming. Op dit gebied doet de Algemene Rekenkamer al veel: dit jaarverslag en het bijbehorende werkprogramma zijn daar voorbeelden van. Daarnaast worden ook andere middelen ingezet om inzicht te geven in wat de Algemene Rekenkamer is, wat zij doet en hoe zij werkt: de website van de Algemene Rekenkamer (www.rekenkamer.nl), het ontvangen van groepen gasten, het geven van interviews, bijdragen aan congressen en symposia enzovoort.
In het kader van «investeren in de kwaliteit van de medewerkers» wordt continu aandacht besteed aan human resource management. Voor het eerst is hieraan in de nieuwe missie expliciet aandacht besteed waar het gaat over «voortdurend in de kwaliteit van haar medewerkers en methoden investeren».

1.2 Zeven strategische doelen

Vanuit de nieuwe missie zijn strategische effect- en prestatiedoelstellingen voor de lopende Collegeprogrammaperiode (tot in 2003) geformuleerd voor de zeven werkgebieden van de Algemene Rekenkamer. Dat zijn:

- het rechtmatigheidsonderzoek;
- het doelmatigheidsonderzoek;
- het onderzoek bij rechtspersonen met een wettelijke taak;
- het onderzoek op het terrein «Europa»;
- institutionele projecten;
- «virtuele» projecten;
- interne bedrijfsvoering.

Met strategische effectdoelstellingen drukt de Algemene Rekenkamer uit welke effecten in de omgeving en bij haarzelf zij voor 2004 nastreeft. In de strategische prestatiedoelstellingen is opgenomen wat de Algemene Rekenkamer de komende twee jaar zelf wil gaan doen om de gewenste effecten te bereiken.
Op basis van de strategische doelstellingen zijn voor elk van de zeven werkgebieden jaardoelstellingen en projectdoelstellingen opgesteld. In het Werkprogramma 2002 bij dit Verslag zijn ze voor het eerst expliciet gebruikt als kader voor de programmering van 2002.

1.3 Twee benoemingen en een naderend afscheid

Twee benoemingen en de aankondiging van een afscheid kregen extra aandacht in 2001: de benoeming van een nieuwe secretaris van de Algemene Rekenkamer, de benoeming van het eerste vrouwelijke lid van het Managementteam en de aankondiging van het vertrek van Collegelid Havermans.

Als nieuwe secretaris werd per 15 april 2001 Jhr. mr. W.M. (Maurits) de Brauw benoemd. Hij volgde waarnemend secretaris M.J. (Marius) Winters RA op, die de functie heeft vervuld sedert de benoeming van mr. dr. T. A. M. (Tobias) Witteveen tot (interim)voorzitter van het toenmalig College van toezicht sociale verzekeringen (Ctsv) in maart 2000. Marius Winters keerde na afronding van zijn waarnemerschap niet terug naar zijn oorspronkelijke plaats, directeur directie I, maar vertrok naar het Ministerie van BZK om daar de functie van directeur van de accountantsdienst te gaan vervullen.

Mevrouw M. J. (Anneke) van Zanen RA is per 1 december 2001 benoemd tot directeur van Directie I.

Collegelid mr. dr. A. J. E. Havermans kondigde aan dat hij op 1 maart 2002 de Algemene Rekenkamer wil gaan verlaten. Hij was vanaf 1 augustus 1996 lid van het College van de Algemene Rekenkamer. De koningin heeft hem eervol ontslag verleend «onder dankbetuiging voor de langdurige en gewichtige diensten in verschillende functies Ons en het Koninkrijk bewezen.»

2 WERKZAAMHEDEN IN NEDERLAND

Zoals ieder jaar heeft de Algemene Rekenkamer in 2001 de financiële verantwoordingen van de ministeries beoordeeld. Daarnaast stond veel van het rechtmatigheidsonderzoek in 2001 in het teken van de ontwikkeling van de nieuwe, meer beleidsinhoudelijke wijze van begroten en verantwoorden waaraan de ministeries werken. Ook zijn in 2001 veertien onderzoeken gepubliceerd over de doelmatigheid van het gevoerde beleid.

2.1 Rechtmatigheidsonderzoek bij het Rijk

De Algemene Rekenkamer beoordeelt jaarlijks of de ontvangsten en uitgaven van het Rijk in het voorafgaande jaar rechtmatig zijn geweest en of de financiële verantwoordingen van ministeries de juiste informatie bevatten. In het rechtmatigheidsonderzoek dat zij in 2001 verrichtte, beoordeelde de Algemene Rekenkamer de verantwoordingen van de ministeries over het jaar 2000.
Het onderzoek gaf de Algemene Rekenkamer in mei 2001 aanleiding om de rijksrekening over 2000 goed te keuren (overeenkomstig artikel 67 van de Comptabiliteitswet). Het ging in totaal over een bedrag van € 144 359,69 miljoen (f 318 126,9 miljoen) aan uitgaven en € 132 313,05 miljoen (f 291 579,6 miljoen) aan inkomsten.

Als de Algemene Rekenkamer de rijksrekening goedkeurt, wil dat niet zeggen dat er geen enkele onjuistheid of onduidelijkheid in de onderliggende verantwoordingen zat. Vaak gaat het om relatief kleine onjuistheden, die binnen de tolerantiegrenzen van de Algemene Rekenkamer liggen. Voor de uitgaven, ontvangsten en verplichtingen in de rekening geldt: de fouten mogen bij elkaar niet meer dan 1% van het totaalbedrag zijn.

Geen zekerheid over rechtmatigheid van deel van onderwijsuitgaven
Bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCenW) kon de Algemene Rekenkamer van een bedrag van € 128,8 miljoen (f 284 miljoen) niet met zekerheid zeggen of het rechtmatig was uitgegeven. Het ging om geld voor het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid en voor het onderwijs in allochtone levende talen.
Dergelijke fouten en onzekerheden hebben niet tot gevolg dat de Algemene Rekenkamer de rijksrekening niet kan goedkeuren. Wel hebben ze gevolgen voor de zekerheid waarmee zij iets kan zeggen over de rechtmatigheid van de uitgaven en ontvangsten.

De Algemene Rekenkamer had in 2001 redelijke zekerheid over de rechtmatigheid en de deugdelijke weergave van 99,7 procent van de uitgaven in 2000, en over 100 procent van de ontvangsten in 2000. Het gaat hierbij om een beeld van de overheid als geheel.

Financieel beheer
De Algemene Rekenkamer gaat ervan uit dat ook het financieel beheer van het publieke geld op orde moet zijn. Ministeries moeten er bijvoorbeeld voor zorgen dat hun administratie op orde is, dat ze heldere regels hebben en dat hun geautomatiseerde systemen goed werken.

Baseline gaat ijkpunten vervangen
De Algemene Rekenkamer heeft de beoordeling van het financieel beheer van ministeries de afgelopen jaren uitgevoerd aan de hand van een aantal door haar bepaalde «ijkpunten». Het ging daarbij om onderwerpen als:
- de administratieve organisatie;
- de financiële functie;
- de automatisering;
- de informatievoorziening.

In mei 2001 heeft de minister van Financiën de zogeheten *Baseline financieel- en materieelbeheer* uitgegeven. Hierin staan de kaders waarbinnen de departementen hun financieel beheer en materieelbeheer moeten inrichten. De Algemene Rekenkamer herkent in deze kaders veel van haar eigen vroegere «ijkpunten» en sluit zich met haar onderzoek aan bij de uitgangspunten in de Baseline.

In 2000 uitte de Algemene Rekenkamer kritiek op de achteruitgang van het financieel beheer in 1999. Zij riep de ministeries op om een krachtige impuls te geven aan het financieel beheer om verdere teruggang te voorkomen. In 2001 kon de Algemene Rekenkamer constateren dat dit was gelukt. Zowel de ministers afzonderlijk voor wat hun departement betrof, als de minister van Financiën vanuit zijn coördinerende verantwoordelijkheid voor het financieel beheer van het Rijk, hadden een forse inspanning geleverd om de neerwaartse spiraal om te buigen.
Het jaar 2000 liet dus een vooruitgang zien in het financieel beheer bij bijna alle ministeries. Alleen het financieel beheer van het Ministerie van Economische Zaken bleef steken op hetzelfde niveau als dat van 1999.

Nieuwe ernstige tekortkomingen bij enkele departementen
Ondanks de vooruitgang constateerde de Algemene Rekenkamer over 2000 bij enkele ministeries toch nog nieuwe ernstige tekortkomingen in het financieel beheer. Bij het Ministerie van Defensie betroffen deze het financieel beheer van de Koninklijke Marechaussee. Bij het Ministerie van Justitie constateerde de Algemene Rekenkamer nieuwe ernstige tekortkomingen in het financieel beheer bij de directie Rechtspleging. Ook bij het Ministerie van Economische Zaken stelde zij een nieuwe ernstige tekortkoming vast: het gebrekkige toezicht op geld uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO).

Bezwaaronderzoek naar KLPD
De Algemene Rekenkamer kan bezwaar maken bij een minister die in strijd met de wet geld uitgeeft of tekortkomingen in het financieel beheer van zijn ministerie niet (tijdig) oplost. Maar eerst verricht ze in de regel een bezwaaronderzoek. De minister krijgt dan de gelegenheid om op basis van de aanbevelingen uit het onderzoek alsnog zelf maatregelen te nemen, opdat het officieel aantekenen van bezwaar kan worden voorkomen.
Naar aanleiding van haar eerdere bevindingen in het rechtmatigheidsonderzoek over 2000 heeft de Algemene Rekenkamer in 2001 een bezwaaronderzoek uitgevoerd naar het Korps Landelijke Politie Diensten (KLPD), dat sinds 1 januari 2000 ressorteert onder het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).
In het bezwaaronderzoek heeft de Algemene Rekenkamer een bedrag van € 3,26 miljoen (f 7,2 miljoen) aan lasten als onrechtmatig beoordeeld, wegens het niet-naleven van Europese aanbestedingsregels. Daarnaast bestaat er geen zekerheid omtrent de deugdelijke weergave en rechtmatigheid van de in de financiële verantwoording geconsolideerde

vermogenspositie (balanswaarde € 2,4 miljoen oftewel f 5,3 miljoen) van de Dienst Bijzondere Recherchezaken.
De resultaten van het bezwaaronderzoek zullen bekendgemaakt worden bij de presentatie van het rechtmatigheidsonderzoek 2001 op 5 juni 2002.

Drie andere bezwaaronderzoeken die de Algemene Rekenkamer al eerder in gang had gezet (naar aanleiding van het rechtmatigheidsonderzoek 1999), hebben in 2001 geen van alle geleid tot het maken van bezwaar. Het betreft de onderzoeken naar de Rijksgebouwendienst, naar de naleving van Europese aanbestedingsregels door het Ministerie van Justitie, en naar de Koninklijke Luchtmacht. De betreffende ministers hebben tijdig verbeterplannen ingezet. De uitvoering van die verbeterplannen is onderwerp van onderzoek over het jaar 2001, waarover op 5 juni 2002 zal worden gerapporteerd.

Verzoekonderzoek naar omroepbijdragen
Op verzoek van de minister van Financiën en de staatssecretaris van Cultuur heeft de Algemene Rekenkamer in 2001 een onderzoek verricht naar de «fiscalisering» van de omroepbijdragen.
Sinds 1 januari is de omroepbijdrage afgeschaft en wordt de mediabegroting gevoed vanuit de algemene middelen. Destijds is afgesproken dat deze «fiscalisering» budgettair neutraal zou verlopen. Tussen het Ministerie van Financiën en het Ministerie van OCenW bestond een verschil van mening over de vraag of dit het geval is geweest. Het Ministerie van Financiën dacht van wel; het Ministerie van OCenW vond dat er nog € 46,3 miljoen (f 102 miljoen) afgerekend en aan de mediabegroting toegevoegd moest worden. De ministeries vroegen de Algemene Rekenkamer of aan in de Tweede Kamer gedane toezeggingen tegemoet was gekomen.
De Algemene Rekenkamer concludeerde dat het afschaffen van de omroepbijdrage rechtmatig en budgettair neutraal is verlopen. Wel bleken de overgangsbepalingen van de fiscaliseringsoperatie leemten te vertonen. Mede hierdoor heeft het meningsverschil kunnen ontstaan. In feite ging het om een boekhoudkundig verschil van inzicht.

Integriteitsbeleid ministeries
De Algemene Rekenkamer vindt dat alle ministeries een beeld horen te hebben van de integriteit op hun werkterrein. Het gaat daarbij om onderwerpen als klokkenluiders, nevenwerkzaamheden van ambtenaren, het aannemen van geschenken of diensten en financiële belangenverstrengeling.
De Algemene Rekenkamer moest de afgelopen jaren herhaaldelijk constateren dat als ministeries al integriteitsbeleid hadden, ze nauwelijks toezicht hielden op de naleving en uitvoering ervan. Uit recente onderzoeken blijkt dat ministeries weliswaar permanent aandacht besteden aan integriteit, maar dat controle op de uitvoering nog steeds ontbreekt. Van een «beeld van de integriteit» zoals de Algemene Rekenkamer voorstaat, is dan ook nog geen sprake.

Geen inzicht in integriteitsbeleid instellingen
In 2001 heeft de Algemene Rekenkamer op verzoek van de Tweede Kamer het rapport *Aanbesteden door Railinfrabeheer* uitgebracht, waarin zij constateert dat het rijksbeleid op het terrein van integriteit niet is gericht op instellingen buiten het Rijk met een wettelijke taak. De Algemene Rekenkamer vindt dat een minister inzicht moet hebben in de integriteitsrisico's bij de instellingen waarvoor hij verantwoordelijkheid draagt, en in de integriteitswaarborgen die deze instellingen hebben gecreëerd. Dit bleek slechts in beperkte mate het geval te zijn. Het onderzoek leverde een positief oordeel op over het contractbeheer van Railinfrabeheer, maar ook een aanbeveling om het integriteitsbeleid aan te scherpen.

Dit jaar werd ook het «Global Forum 2001 on fighting fraud and corruption and safeguarding integrity» gehouden. De Algemene Rekenkamer nam hieraan actief deel, als voorzitter van één van de werkgroepen (zie ook het hoofdstuk «Internationale activiteiten»).
In 2002 wil de Algemene Rekenkamer, conform de nieuwe formulering van haar missie, een systematische aanpak van het thema integriteit ontwikkelen.

Nieuwe manier van begroten en verantwoorden
De begrotingen en jaarverslagen van de ministeries zullen in de toekomst niet alleen geldbedragen en bestemmingen bevatten, maar vooral ook inhoudelijke informatie over het te voeren en gevoerde beleid. Deze vernieuwingsoperatie, bekend onder de naam VBTB (naar de regeringsnota *Van beleidsbegroting tot beleidsverantwoording)* is ingrijpend voor de beleidsontwikkeling en bedrijfsvoering van ministeries. Financiële en beleidsmatige informatie moet worden geïntegreerd en dat vergt een andere manier van werken.
Ministeries en Tweede Kamer hebben de afgelopen jaren geoefend met het nieuwe begroten en verantwoorden. Ze hebben voorbeeldbegrotingen opgesteld en inhoudelijk verantwoording afgelegd over door de Tweede Kamer aangewezen beleidsonderdelen. De Algemene Rekenkamer heeft ministeries ondersteund door deze oefeningen te beoordelen en door handreikingen op te stellen voor de verbetering van de verantwoording over beleidsresultaten.
Ook heeft de Algemene Rekenkamer commentaar geleverd op tussenrapportages over het VBTB-proces van het Ministerie van Financiën.

Eerste officiële begroting-nieuwe-stijl
Op de derde dinsdag van september 2001 heeft de minister van Financiën de eerste officiële begrotingen-nieuwe-stijl aan de Tweede Kamer aangeboden. De Algemene Rekenkamer heeft een onderzoek verricht naar het «VBTB-gehalte» van deze begrotingen. De begrotingen voor 2002 blijken over de hele linie toegankelijker te zijn dan vorige begrotingen. Ze bevatten meer informatie over wat ministeries doen om de gestelde doelen te bereiken. Ondanks deze vorderingen concludeert de Algemene Rekenkamer dat er veel ruimte is om doelen nog scherper, prestatiegegevens nog completer en de relatie tussen geld, prestaties en doelen nog duidelijker te maken. Daarmee wordt nog eens bevestigd dat het VBTB-proces een proces van lange adem is.
Het onderzoek is in januari 2002 gepubliceerd.

Bezinning op beoordelingskader
Ministeries gaan steeds meer in beleidstermen begroten en de verantwoordingen zullen steeds beleidsinhoudelijker zijn. De onderzoeken van de Algemene Rekenkamer zullen dat dus ook moeten worden. Op dit moment bestaan er echter nog geen standaarden en eisen waaraan

niet-financiële informatie moet voldoen. Daarom heeft de Algemene Rekenkamer zich in 2001 bezonnen op de wijze waarop ze de nieuwe verantwoordingen van de ministeries en het Jaarverslag van het Rijk moet beoordelen.
Volgens de Algemene Rekenkamer moet beleidsinformatie in ieder geval relevant, betrouwbaar en zo nauwkeurig mogelijk zijn. Dit heeft de minister van Financiën ook met de Tweede Kamer afgesproken. Vanuit dit uitgangspunt ontwikkelt de Algemene Rekenkamer momenteel een beoordelingskader en een controlemethodiek.

De Algemene Rekenkamer heeft in 2001 bij het Ministerie van Financiën, dat de VBTB-operatie coördineert, aandacht gevraagd voor een aantal weerbarstige thema's. Zo hebben ministeries er moeite mee in meetbare termen te formuleren wat ze willen bereiken en wat ze daarvoor gaan doen. Daarnaast is het onduidelijk of hun (geautomatiseerde) informatiesystemen al zijn aangepast om behalve financiële ook niet-financiële informatie te kunnen verwerken.

Accountantscontrole op niet-financiële informatie
De Algemene Rekenkamer steunt in haar jaarlijkse rechtmatigheidsonderzoek op de controle van de departementale accountantsdiensten. Bij de jaarverslagen-nieuwe-stijl zal dat ook het geval zijn. Voorwaarde is dan wel dat de accountantsdiensten in staat zijn niet-financiële informatie te beoordelen. Momenteel wordt gewerkt aan een goede omschrijving van deze nieuwe controletaak in de Comptabiliteitswet. De Algemene Rekenkamer volgt dit proces kritisch. Ze heeft in 2001 aandacht van de minister van Financiën gevraagd voor dit punt.

Nieuw boekhoudkundig stelsel voor rijksoverheid
De regering heeft het voornemen om in 2005 in plaats van het huidige kas-verplichtingenstelsel het baten-lastenstelsel bij de rijksdienst in te voeren. De belangrijkste reden om over te stappen is de VBTB-ontwikkeling. Een baten-lastenstelsel biedt betere mogelijkheden tot het verstrekken van informatie over de kosten van beleid, in het bijzonder bij investeringen.
Op verzoek van de Tweede Kamer heeft de Algemene Rekenkamer in september 2001 een eerste reactie gegeven op de vormgeving en introductiewijze van het baten-lastenstelsel zoals het kabinet die voorstaat. Deze reactie was kritisch. De Algemene Rekenkamer is weliswaar voorstander van de invoering van een baten-lastenstelsel, maar ze constateert dat de regering geen aansluiting heeft gezocht bij een verslaggevingsstelsel dat internationaal op dit moment gebruikelijk is voor overheden.
Diverse leden van de Commissie voor de Rijksuitgaven van de Tweede Kamer blijken de punten van zorg van de Algemene Rekenkamer te delen. De minister van Financiën heeft zijn voornemens evenwel nog niet veranderd.

2.2 Doelmatigheidsonderzoek bij het Rijk

De Algemene Rekenkamer vindt het belangrijk dat het regeringsbeleid efficiënt en effectief wordt ontwikkeld en uitgevoerd. Haar doelmatigheidsonderzoek kent drie stappen:
1. Eerst beoordeelt zij of duidelijk is welke *doelen* er met een beleid moeten worden bereikt en bekijkt zij of de minister voldoende goede *informatie* heeft om de realisatie van het beleid te kunnen volgen.
2. Daarna onderzoekt zij of het beleid volgens plan wordt uitgevoerd:

worden de geplande *beleidsprestaties* geleverd? Beleidsprestaties zijn de instrumenten (regelingen, subsidies, campagnes en dergelijke) die een bewindspersoon inzet.

3. Vervolgens onderzoekt zij of voor het bereiken van de resultaten de juiste hoeveelheid middelen wordt ingezet (*efficiëntie*), en of het bedoelde resultaat ook echt wordt behaald (*effectiviteit*). Dit laatste is het moeilijkst vast te stellen. Als namelijk de maatschappelijke situatie veranderd is in de gewenste richting, wil dat natuurlijk nog niet zeggen dat dit komt door het beleid. Om dit te kunnen bepalen is gespecialiseerd onderzoek nodig, dat nog in ontwikkeling is bij de Algemene Rekenkamer.

Efficiëntie van arbeidsbureaus niet bekend door te weinig informatie
De Algemene Rekenkamer deed in 2001 onderzoek naar de efficiëntie van arbeidsbureaus. Het was de bedoeling om bij de 220 arbeidsbureaus die er toen nog waren te onderzoeken wat de verhouding was tussen geleverde prestaties (werkzoekenden aan werk helpen) en de daarvoor ingezette middelen. Ook de kwaliteit van de prestaties (voor de ene werkzoekende is het gemakkelijker om een geschikte baan te vinden dan voor de andere) telde mee. Vervolgens zou gezocht worden naar verklaringen voor verschillen in efficiëntie tussen de arbeidsbureaus en op basis daarvan zouden aanbevelingen voor verbetering van de efficiëntie kunnen worden gedaan.
Jammer genoeg bleek dat de arbeidsbureaus de benodigde informatie over prestaties en middelen niet konden leveren. Het onderzoek mondde dan ook uit in een aanbeveling aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid om ervoor te zorgen dat die gegevens in de toekomst wél beschikbaar zouden zijn. Dit vooral ook omdat er een grote reorganisatie van het sociale-zekerheidsstelsel gaande is, die onder andere tot doel heeft om de efficiëntie te verbeteren. Hoe zou de minister ooit kunnen beoordelen of dit doel gehaald werd, als er geen informatie over beschikbaar is?

Onderzoek naar beleidsinformatie is al een aantal jaren een vast onderdeel van het doelmatigheidsonderzoek. De volgende stap, het onderzoek naar beleidsprestaties, is in 2001 verder in de steigers gezet. In 2001 is hieraan in negen van de veertien gepubliceerde doelmatigheidsonderzoeken bij het Rijk aandacht besteed.
Ten slotte streeft de Algemene Rekenkamer ernaar om minstens eenmaal per jaar in een onderzoek de laatste stap te zetten, door de efficiëntie of de effectiviteit van beleid mee te nemen in haar beoordeling.

Effect van beleid bestrijding voortijdig schoolverlaten niet aan te tonen
Sinds het begin van de jaren negentig heeft de bestrijding van het voortijdig schoolverlaten prioriteit in het regeringsbeleid. Daarom is in 1994 de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC) ingesteld, die voortijdige schoolverlaters registreert en helpt om op een manier die bij hen past alsnog een diploma te behalen op minimaal havo/vwo-niveau.
De Algemene Rekenkamer heeft onderzocht of dit beleid effect heeft, onder andere door onder 700 geregistreerde voortijdige schoolverlaters een telefonische enquête te houden. Het bleek dat de meeste geregistreerde voortijdig schoolverlaters door de RMC worden benaderd. Circa de helft van hen begint aan een nieuwe opleiding en ongeveer een kwart begint aan een opleiding met zicht op een diploma. Uit de beschikbare gegevens was echter niet af te leiden of dit nu te danken was aan de begeleiding vanuit de RMC. Ook zonder begeleiding besluiten namelijk veel voortijdig schoolverlaters tot deze stap.
Over de niet-geregistreerde voortijdige schoolverlaters valt weinig te zeggen. De registratie is vooralsnog te gebrekkig om vast te stellen hoeveel voortijdig schoolverlaters er zijn en welk deel van hen door de RMC wordt benaderd.

Keuze van de onderzoeksonderwerpen
Voor de keuze van onderwerpen voor het doelmatigheidsonderzoek blijft de Algemene Rekenkamer voorrang geven aan onderzoek naar beleid rond basisvoorzieningen voor de burger: veiligheid, inkomen, zorg, onderwijs, wonen en milieu. Daarbij moet het gaan om de «kern» van het beleid, dus het belangrijkste probleem waarvoor dat beleid een oplossing moet bieden.

Goed beeld nodig van sterke en zwakke punten van beleid
Bij het kiezen van onderwerpen voor doelmatigheidsonderzoek kijkt de Algemene Rekenkamer vooral naar beleid dat ofwel veel geld kost, ofwel belangrijke maatschappelijke problemen aanpakt. Maar doorslaggevend voor de uiteindelijke keuze zijn de resultaten en de effecten van het beleid. Wanneer zij denkt dat er een grote kans is dat er met één van die twee iets mis zou kunnen zijn, neemt het als onderzoeksonderwerp in belang toe. In die gevallen is immers de kans het grootst dat het onderzoek van de Algemene Rekenkamer bijdraagt aan verbeteringen.
Een goed beeld hebben van de sterke en zwakke punten van een beleid is dus belangrijk. Het analyseren van beleid en het identificeren van punten die een goede uitvoering of goede resultaten in gevaar kunnen brengen, wil de Algemene Rekenkamer het komende jaar verder ontwikkelen.

In 2001 leidde het onderzoek in de sectoren veiligheid, inkomen, zorg, onderwijs, wonen en milieu tot een aantal belangrijke conclusies. Enkele daarvan zijn reeds aan de orde geweest. Hieronder worden er nog enkele besproken.

Veiligheid
In het onderzoek *Voorbereiding rampenbestrijding* heeft de Algemene Rekenkamer het effect van het rampenbestrijdingsbeleid van de minister van BZK onderzocht. Aan de eis dat de burgemeester voor elke voorzienbare ramp een rampbestrijdingsplan moet opstellen, werd in het algemeen niet voldaan. Verder bleken de deelnemers aan de rampenbestrijdingsorganisatie nog onvoldoende opgeleid. Zij zijn niet verplicht om aan opleidingen deel te nemen en meestal was daar weinig animo voor.

Inkomen en werk
Uit het onderzoek *Reïntegratie arbeidsongeschikten* blijkt dat de resultaten van dit beleid tegenvallen voor zover het gaat om het aantal arbeidsongeschikten dat een baan krijgt. Maar wanneer iemand eenmaal is geplaatst, is er een goede kans dat hij of zij aan het werk kan blijven. Onderdeel van het onderzoek was een enquête onder 400 arbeidsongeschikten die na een reïntegratietraject het werk hebben hervat. Daaruit bleek dat één tot twee jaar na de werkhervatting 86% van hen nog steeds aan het werk was.
In het onderzoek *Sociale werkvoorziening* heeft de Algemene Rekenkamer gekeken in hoeverre mensen met een arbeidshandicap doorstromen vanuit de sociale werkvoorziening naar regulier werk. Daarvan blijkt weinig terecht te komen: slechts 1% van het werknemersbestand stroomt door.

Zorg
In de nieuwe Algemene wet bijzondere ziektekosten (AWBZ) moet volgens de minister van Volksgezondheid de zorgvraag centraal staan. De zorgkantoren dienen zorg in te kopen op basis van de zorgvraag binnen hun regio. Het onderzoek *De rol van het zorgkantoor* heeft echter laten zien dat zorgkantoren in de praktijk bij het inkopen van bijvoorbeeld verpleging

uitgaan van het aantal beschikbare bedden in tehuizen, niet van het aantal bedden dat nodig is om alle patiënten zorg te bieden. Door gebrek aan informatie over vraag en aanbod, beheren de zorgkantoren de wachtlijsten nog niet goed.
De Algemene Rekenkamer onderzocht in 2001 ook het hulpmiddelenbeleid van de minister van Volksgezondheid. Met dit beleid wil de minister zorgen voor voldoende voorzieningen voor zieken en gehandicapten om deel te kunnen blijven nemen aan de samenleving. Tegelijkertijd streeft zij evenwel naar kostenbeheersing. In het onderzoek *Hulpmiddelen in de zorg* constateert de Algemene Rekenkamer dat het belangrijkste beleidsinstrument van de minister, de Regeling hulpmiddelen 1996, in de praktijk vaak niet of slecht wordt nageleefd. Dit bleek uit onderzoek naar vier categorieën hulpmiddelen bij vijf ziekenfondsen. Het ging om gehoorhulpmiddelen, hulpmiddelen voor de mobiliteit, incontinentie-absorptiemateriaal en diabeteshulpmiddelen.

Onderwijs
Over de periode 1991 tot en met 2000 is circa € 3,6 miljard (f 8 miljard) gemoeid geweest met de landelijke bestrijding van onderwijsachterstanden. In het onderzoek *Bestrijding van onderwijsachterstanden* constateert de Algemene Rekenkamer dat het probleem hardnekkig en complex is. Een van de manieren om de achterstanden te verkleinen is het geven van lessen in de eigen taal en cultuur aan allochtone leerlingen. De wet Onderwijs in Allochtone Levende Talen voorziet hierin. De lessen worden echter buiten schooltijd gegeven en het blijkt dat daar weinig belangstelling voor is bij leerlingen, ouders en leerkrachten. Veel lessen vallen bovendien uit door ziekteverzuim van de docent.

Milieu
De Europese Nitraatrichtlijn schrijft voor dat boeren maximaal 170 kilo stikstof per hectare op het land mogen brengen om de milieuvervuiling door meststoffen tegen te gaan. Om te controleren of de Nederlandse boeren zich hieraan houden heeft de minister van Landbouw het mineralenaangiftesysteem ingevoerd. De controle van de mineralenaangiften functioneert echter niet naar behoren, constateert de Algemene Rekenkamer in haar onderzoek *Invoering mineralenaangiftesysteem*. Daardoor levert het systeem nog onvoldoende informatie op en kan eind 2002 niet beoordeeld worden of Nederland voldoet aan de met ingang van 2003 geldende Europese eisen voor het gebruik van mest.

Grote steden, Betuweroute, midden- en kleinbedrijf
Andere belangrijke conclusies uit in 2001 gepubliceerde onderzoeken waren:
- Het *grotestedenbeleid* heeft voor het stadseconomiebeleid gunstig uitgewerkt, maar in het drugsoverlastbeleid zijn er maar heel beperkte resultaten geboekt.
- De kostenbeheersing van het *project Betuweroute* laat een aantal manco's zien. Hieruit zijn lessen te trekken voor de kostenbeheersing van andere grote infrastructuurprojecten.
- Er is weinig bekend over de resultaten van de beleidsmaatregelen in de jaren 1995–1999 om ondernemers in het *midden- en kleinbedrijf* te stimuleren. Inmiddels zijn er in 1999 alweer nieuwe stimuleringsmaatregelen gekomen, zonder dat eerst is gekeken of de voorgaande maatregelen effect hadden gehad.

Strategie voor doelmatigheidsonderzoek aangevuld
De strategie voor het doelmatigheidsonderzoek is in 2001 aangevuld met een aantal zaken die in de praktijk al gebeurden, maar niet in de strategie waren vastgelegd.

Om te beginnen is de invulling van de drie stappen in het doelmatigheidsonderzoek verder uitgewerkt. Er zijn aanvullende normenkaders ontwikkeld voor de beoordeling van de doelformulering en de beleidsinformatie. Verder zijn normen ontwikkeld voor de beoordeling van de kosten van de informatieverzameling; deze kosten moeten in een redelijke verhouding staan tot de kosten van het beleid zelf.
Daarnaast heeft de Algemene Rekenkamer als doelstelling voor het doelmatigheidsonderzoek vastgelegd dat zij jaarlijks een rapport zal publiceren over bruikbaarheid van de evaluatie-instrumenten van de ministeries.
Tot slot heeft de Algemene Rekenkamer meegewerkt aan de totstandkoming van de *Regeling Prestatiegegevens en Evaluatieonderzoek Rijksoverheid,* waarin voorschriften worden gegeven voor de beleidsevaluaties die ministeries verplicht zijn op gezette tijden te maken. De regeling heeft niet alleen als doel om ervoor te zorgen dat deze evaluaties geregeld worden uitgevoerd, maar ook dat de beleidsinformatie die deze onderzoeken opleveren van voldoende kwaliteit is.
De ministeries zijn verplicht om hun beleidevaluaties bij de Algemene Rekenkamer te melden. De vragenlijst die de Algemene Rekenkamer in 2000 heeft gemaakt om de melding van de beleidsevaluaties te stroomlijnen is als bijlage in de regeling opgenomen. Aan het eind van de Collegeprogrammaperiode, dus voor het eerst in 2004, zal de Algemene Rekenkamer een samenvattende rapportage per sector publiceren.

Handleiding efficiëntieonderzoek voor eigen gebruik
In de meeste onderzoeken van de Algemene Rekenkamer wordt ofwel gekeken naar de hoeveelheid middelen die zijn ingezet voor een beleid, ofwel naar de prestaties en effecten. Zelden wordt een relatie tussen die twee gelegd: hadden dezelfde resultaten geboekt kunnen worden met minder middelen of hadden er met dezelfde middelen meer of betere resultaten geboekt kunnen worden? Dergelijk efficiëntieonderzoek staat nog in de kinderschoenen. Daarom heeft de Algemene Rekenkamer in 2001 voor eigen gebruik een handleiding geschreven over de aanpak van efficiëntieonderzoek.

Leren van andere rekenkamers
De Algemene Rekenkamer wil graag weten hoe andere rekenkamers hun doelmatigheidsonderzoek uitvoeren, om ervan te leren voor haar eigen doelmatigheidsonderzoek. In dat kader heeft zij in 2001 een bezoek gebracht aan de Engelse rekenkamer, de National Audit Office (NAO), om te bestuderen hoe men daar het doelmatigheidsonderzoek aanpakt.
De NAO bleek het doelmatigheidsonderzoek anders te formuleren dan de Algemene Rekenkamer. Beoordelingen van doelformuleringen en beleidsinformatie krijgen in de NAO-rapporten minder aandacht dan in de Nederlandse Rekenkamerrapporten. Vertrekpunt zijn vaak tekortschietende prestaties van een instelling met een publieke taak. Dan wordt gezocht naar oorzaken. Ook de bijdrage van het verantwoordelijke ministerie aan die prestaties speelt een minder belangrijke rol in NAO-rapporten dan in Rekenkamerrapporten. De NAO-rapporten zijn direct op de burger gericht en minder op de ministeries.

2.3 Rechtmatigheidsonderzoek bij instellingen

Veel belangrijke taken die in de wet geregeld zijn, zoals medische zorg, onderwijs, openbaar vervoer, uitvoering van de sociale zekerheid en handhaving van de openbare orde, worden uitgevoerd door zelfstandige instellingen. Deze «rechtspersonen met een wettelijke taak» (RWT's) geven jaarlijks tezamen rond de € 109 miljard (f 240 miljard) publiek geld uit.
De Algemene Rekenkamer vindt dat de verantwoordelijke ministers moeten controleren of de instellingen
(a) dit publieke geld goed beheren;
(b) dit geld rechtmatig uitgeven en
(c) hun publieke taak goed uitvoeren.
Dat betekent dat de instellingen in hun jaarlijkse verantwoording aan de minister aandacht moeten besteden aan deze drie zaken.
De ideale situatie waarin zowel ministers als instellingen hun rol perfect vervullen is er nog lang niet. Dat is wel gebleken uit de rijksbrede inventariserende onderzoeken die de Algemene Rekenkamer in 2000 en 2001 heeft gepubliceerd *(Verantwoording en toezicht bij RWT's, deel 1 en deel 2).*
Het derde rapport in deze reeks is in voorbereiding.
De Algemene Rekenkamer wil in ieder geval tot en met 2005 geregeld rapporteren over de stand van zaken om zo zowel de ministers als de instellingen te stimuleren om respectievelijk hun toezicht en hun verantwoording te perfectioneren.

Verantwoording en toezicht nog weinig verbeterd
In maart 2001 heeft de Algemene Rekenkamer in het rapport *Verantwoording en toezicht bij rechtspersonen met een wettelijke taak, deel 2* het tweede rijksbrede overzicht gegeven van de stand van zaken bij alle RWT's en ministeries in het peiljaar 1998. Ten opzichte van het jaar daarvoor waren er nog weinig verbeteringen te bespeuren in de verantwoording door de instellingen en het toezicht van de ministeries. Daarvoor was waarschijnlijk de tijd tussen de twee onderzoeken te kort. Het beeld is dan ook min of meer hetzelfde: van circa 60% van het belastinggeld dat door RWT's wordt besteed, staat min of meer vast dat het rechtmatig is uitgegeven. «Min of meer», omdat uit het onderzoek ook bleek dat in de verantwoordingsinformatie van de instellingen de term «rechtmatig» op veel verschillende manieren wordt gebruikt, waardoor de vlag lang niet altijd de lading dekt. Voor de overige 40% wordt in de verantwoordingen van de instellingen niet eens over rechtmatigheid gerept. De Algemene Rekenkamer verstaat onder rechtmatigheid: de uitgave of de ontvangst is conform de begrotingswet en niet in strijd met andere wet- en regelgeving gedaan.

Over het financieel beheer verantwoorden de instellingen zich op zijn best gedeeltelijk, maar meestal niet. De verantwoordelijke ministers weten dus niet hoe de instellingen het belasting- en premiegeld dat zij onder hun hoede hebben beheren.

Zegt een accountantsverklaring iets over rechtmatigheid?
Bij de jaarverantwoordingen van instellingen zit meestal een verklaring van een accountant. Op basis hiervan beoordeelt het ministerie of het publieke geld rechtmatig is uitgegeven. Maar kan dat ook altijd? In 2001 is een levendige discussie begonnen tussen ministeries, accountants en de Algemene Rekenkamer over de bruikbaarheid van accountantsverklaringen voor de beoordeling van de rechtmatigheid van de uitgaven. Volgens de Algemene Rekenkamer is het essentieel dat de instelling aan haar accountant een duidelijke opdracht geeft om ook de rechtmatigheid in het accountantsonderzoek te betrekken. Het bestuur van de instelling moet zich immers over de rechtmatigheid van zijn uitgaven verantwoorden.

Niet genoeg aandacht bij ministeries voor uitgaven instellingen
Om er zeker van te zijn dat de accountantsverklaringen bij de verantwoordingen van instellingen bruikbaar zijn voor hun rechtmatigheidsoordeel, onderzoeken de ministeries jaarlijks bij een aantal instellingen of de kwaliteit van het accountantsonderzoek voldoende was. Dit onderzoek heet «review». De Algemene Rekenkamer heeft in 2001 het reviewbeleid van twee ministeries onderzocht en een aantal algemene aanbevelingen gedaan om het reviewbeleid bij ministeries te verbeteren.
Een belangrijke conclusie ging over het gebruik dat de ministeries maken van de verantwoordingsstukken van de instellingen. Het blijkt dat zij deze eigenlijk meer gebruiken om de rechtmatigheid van hun eigen uitgaven te beoordelen dan om iets te zeggen over de uitgaven van de instellingen. Volgens de Algemene Rekenkamer is dat niet de bedoeling: zij vindt dat de ministeries zich ook op de instellingen moeten richten.
Het overkoepelend overleg van alle departementale accountantsdiensten heeft mede naar aanleiding van de aanbevelingen een rijksbrede inventarisatie gedaan. Alle ministeries zijn nagegaan welke van de aanbevelingen voor hen relevant waren en welke verdere actie er ondernomen moest worden.

Presentaties voor ministeries over toezicht op RWT's
De Algemene Rekenkamer heeft in het voorjaar van 2001 de ministeries een presentatie aangeboden over de bevindingen uit het onderzoek *Verantwoording en toezicht bij rechtspersonen met een wettelijke taak, deel 2*. Ook deed zij bij deze gelegenheid verslag van haar specifieke bevindingen bij de RWT's van de aanwezige ministeries, en werd de opzet van het derde RWT-onderzoek gepresenteerd.
De bijeenkomsten werden massaal bezocht door ambtenaren van de departementale accountantsdiensten, van de afdelingen Financieel-Economische Zaken en van beleidsdirecties. Uit de reacties bleek dat er grote belangstelling was voor de handreikingen van de Algemene Rekenkamer. Zowel de *Handreiking voor verslaggeving van rechtspersonen met een wettelijke taak* als de *Handreiking toezicht op rechtspersonen met een wettelijke taak* worden op de ministeries geregeld gebruikt. Ze zijn op de website van de Algemene Rekenkamer (www.rekenkamer.nl) beschikbaar.

Enkele conclusies uit onderzoek in 2001
De Algemene Rekenkamer heeft in 2001 onderzoek gedaan naar het contractbeheer bij *Railinfrabeheer.* Zij deed dit onderzoek op verzoek van de Tweede Kamer, naar aanleiding van twee fraudegevallen. Het onderzoek leverde een positief oordeel op over het contractbeheer zelf, maar ook een aanbeveling om het integriteitsbeleid aan te scherpen. Weliswaar beschouwde de Algemene Rekenkamer de geconstateerde fraudegevallen als incidenten, maar zij vond tegelijkertijd dat er niet voldoende gedaan werd aan het voorkómen van integriteitsinbreuken door het eigen personeel.

In het onderzoek *Modernisering verantwoording en toezicht Ziekenfondswet* beoordeelt de Algemene Rekenkamer het moderniseringstraject bij het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) positief: het heeft een belangrijke impuls gegeven aan de kwaliteit van verantwoording en toezicht op de zorgsector. Dat neemt niet weg dat er nog veel gedaan moet worden.

Cadans, de voormalige uitvoeringsinstelling voor de sociale zekerheid, en de *Informatie Beheer Groep,* die in opdracht van het Ministerie van OCenW wetten en regelingen uitvoert op het onderwijsterrein, hebben met elkaar gemeen dat het belangrijkste werkproces geheel geautomatiseerd verloopt. De Algemene Rekenkamer vindt dat in zo'n geval de verantwoordelijke minister informatie moet krijgen over deze geautomatiseerde processen: werken ze goed, zijn ze voldoende beveiligd, wat gebeurt er bij storingen? Beide ministeries bleken hierover geen gegevens te hebben.

Positieve oordelen gaf de Algemene Rekenkamer over de *planning- en controlcyclus voor de uitvoering van de WAO bij GAK Nederland BV* en over het financieel beheer en de taakuitvoering bij het *Centraal Fonds Volkshuisvesting.*

Minder positieve conclusies kwamen naar voren uit het onderzoek naar het financieel beheer van tien instellingen voor hoger onderwijs, dat is opgenomen in het rapport *Verantwoording en toezicht bij rechtspersonen met een wettelijke taak, deel 2.* Van de tien onderzochte instellingen was er één die op alle punten voldoende scoorde en één instelling waarvan het financieel beheer echt onder de maat was. Bij de overige acht schoot het financieel beheer op belangrijke punten tekort, maar waren er ook enkele goede punten.

Kaderwet ZBO's
De Tweede Kamer drong er in 2000 op aan zo snel mogelijk minimumeisen voor de verantwoordingen van instellingen vast te leggen in de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen, die dan vervolgens ook voor RWT's zou moeten gelden.
Inmiddels zijn deze minimumeisen vastgelegd in een wetsvoorstel. De Algemene Rekenkamer had op het ontwerp van deze wet een aantal punten van kritiek. Niettemin is zij in grote lijnen tevreden met de wet.

Twee bezwaren tegen de ontwerp-Kaderwet ZBO's waaraan niet is tegemoetgekomen

1. De Kaderwet ZBO's is niet expliciet ook van toepassing verklaard op RWT's.
2. De regeling voor het financieel toezicht op met name privaatrechtelijke rechtspersonen vertoont tekortkomingen.

Voorbereiding op derde rapport in de reeks
De Algemene Rekenkamer doet het onderzoek naar en bij rechtspersonen met een wettelijke taak inmiddels een paar jaar. Het derde rapport in de reeks is in voorbereiding.
Als onderdeel van de voorbereidingen werd in 2001 onder andere een aantal termen aangepast om beter te kunnen aansluiten bij het VBTB-proces. Zo gebruikt de Algemene Rekenkamer niet meer de term «financieel beheer», maar de bredere aanduiding «bedrijfsvoering». In plaats van «taakuitvoering door RWT's» spreekt zij nu van «bedrijfsvoering en prestaties».

Tot nu toe heeft de Algemene Rekenkamer haar onderzoeken in deze reeks voornamelijk gericht op de rechtmatigheid, maar in de voorbereidingen voor het derde rapport in deze reeks komt naast de rechtmatigheidsvraag de verantwoording over bedrijfsvoering en prestaties in beeld. Ook wordt aandacht besteed aan «horizontale» vormen van toezicht, bijvoorbeeld door Raden van Toezicht.

Horizontaal en verticaal toezicht
Horizontaal toezicht wordt uitgevoerd door «andere belanghebbenden», bijvoorbeeld gebruikersraden en door Raden van Toezicht. De Algemene Rekenkamer is bezig te inventariseren welke vormen van horizontaal toezicht en verantwoording voorkomen. Bij drie casussen kijkt zij hoe dit horizontaal toezicht werkt. Met de verkregen inzichten wil de Algemene Rekenkamer haar bestaande normatiek voor toezicht verfijnen.
De Algemene Rekenkamer is van mening dat horizontaal toezicht nooit het verticaal toezicht kan vervangen, maar wel kan aanvullen. De verhouding tussen horizontaal en verticaal toezicht en de verhouding tussen de verantwoordelijkheden van de ministers en van andere belanghebbenden zijn nog in discussie bij de Algemene Rekenkamer.
In het derde onderzoek naar toezicht en verantwoording van RWT's wordt hierover gepubliceerd.

Wel of geen RWT?
De Algemene Rekenkamer is al zes jaar met een aantal ministers in discussie over de vraag of een bepaalde instelling wel of niet een RWT is. Het gaat niet om een groot aantal, maar de Algemene Rekenkamer hecht nu eenmaal aan duidelijkheid. Zo loopt er een discussie met de minister van EZ over de precieze status van de Energiedistributiebedrijven en de Gasunie, met de minister van SZW over een aantal keuringsinstellingen, met de minister van VROM over de woningcorporaties. Gelijksoortige verschillen van mening heeft de Algemene Rekenkamer onder andere met de Financieringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden en met de Vrije Universiteit. Beide vinden dat zij geen RWT zijn en dat de Algemene Rekenkamer bij hen dus ook geen onderzoeksbevoegdheden heeft.

Interpretatievragen rondom «wel of geen RWT»
De Comptabiliteitswet geeft de Algemene Rekenkamer onderzoeksbevoegdheden bij «rechtspersonen voor zover die een bij of krachtens de wet geregelde taak uitoefenen en daartoe geheel of gedeeltelijk worden bekostigd uit de opbrengst van bij of krachtens de wet ingestelde heffingen». De discussies rond «wel of geen RWT» draaien om twee interpretatievragen: wanneer is er sprake van een wettelijke taak en wanneer is er sprake van een wettelijke heffing?
Voor een deel gaat het hier om problemen die voortkomen uit verschillende interpretaties van wetteksten, maar ook is het vaak helemaal niet duidelijk of het nu gaat om een publieke taak en publiek geld, of om private uitvoering en financiering.

De Algemene Rekenkamer ziet als mogelijke oplossing voor deze verschillen van opvatting aanscherping van de tekst van de Comptabiliteitswet of zonodig wijziging van specifieke regelgeving voor bepaalde organisaties. Verder denkt zij aan het formuleren van heldere criteria om vast te stellen of een instelling een RWT is of niet en aan de hand daarvan een lijst opstellen waar alle RWT's op staan.

2.4 Doelmatigheidsonderzoek bij instellingen

De Algemene Rekenkamer heeft in 2001 een van de drie voorgenomen doelmatigheidsonderzoeken bij instellingen uitgevoerd, namelijk die bij het Centraal Fonds voor de Volkshuisvesting. Bij dit Fonds bleek zowel het financieel beheer als de uitvoering van de taak in orde te zijn.
Bij het GAK is een beperkt onderzoek uitgevoerd naar de planning en controlcyclus voor de uitvoering van de WAO. Ook hier kwam de Algemene Rekenkamer tot een positief oordeel, althans over de opzet van de planning en control. Of deze cyclus in de praktijk goed werkt is niet onderzocht.

Er lopen nog twee grote doelmatigheidsonderzoeken, één naar het beleid rond de toepassing van bestrijdingsmiddelen (*Toelatingsbeleid voor gewasbeschermingsmiddelen*) en één bij de politieregio's. Deze zullen in 2002 gepubliceerd worden.

2.5 Ondersteuning gemeenten bij voorbereiding op wet «Dualisering gemeentebestuur»

In 2001 heeft de Tweede Kamer de wet «Dualisering gemeentebestuur» aangenomen en inmiddels is de wet door de Eerste Kamer aanvaard. Gemeenten zijn bezig zich voor te bereiden op de veranderingen die de nieuwe wet voor hen met zich meebrengt. De Algemene Rekenkamer staat ze hierbij terzijde op twee punten: ze reikt ideeën aan over de oprichting van gemeentelijke rekenkamers of rekenkamerfuncties en over de vorm en inhoud van het «burgemeestersverslag», dat in de nieuwe wet wordt voorgeschreven.

Workshops «Bouw je eigen rekenkamer»
In de wet «Dualisering gemeentebestuur» is onder andere vastgelegd dat gemeenten uiterlijk 1 januari 2006 ofwel een rekenkamer moeten instellen, ofwel moeten zorgen voor een verordening waarin een rekenkamerfunctie wordt geregeld. De Algemene Rekenkamer heeft hierover in 2000 en 2001 met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en met afzonderlijke gemeenten meegedacht en meegepraat. Voor haar staat één ding als een paal boven water: een rekenkamer moet onafhankelijk zijn. Voor het overige is het aan de gemeenten zelf om te kiezen hoe de samenstelling en de werkwijze van een eigen rekenkamer moet zijn, welke onderwerpen zo'n rekenkamer zou kunnen onderzoeken.
Om de gemeenten te ondersteunen bij het maken van die keuzes organiseert de Algemene Rekenkamer workshops voor gemeenten onder de titel «Bouw je eigen rekenkamer».
Bij de provincies is men ook bezig met het oprichten van rekenkamers. In het Interprovinciaal Overleg (IPO) wordt daaraan gewerkt. De Algemene Rekenkamer heeft substantiële ambtelijke ondersteuning verleend bij het opstellen van het rapport van de commissie-Van Bergen, dat in januari 2001 is gepubliceerd. Deze commissie moest advies uitbrengen over de vormgeving van provinciale rekenkamers.

Het burgemeestersverslag
Nieuw in de wet «Dualisering gemeentebestuur» is de verplichting voor burgemeesters om jaarlijks een burgemeestersverslag uit te brengen. Daarin moet hij of zij in ieder geval rapporteren over zaken die met burgerparticipatie te maken hebben: inspraakprocedures, meedoen met de ontwikkeling van het beleid, referenda, burgerinitiatieven. Verder kan het verslag gaan over de kwaliteit van de gemeentelijke dienstverlening

en over de behandeling van bezwaarschriften en klachten door het gemeentebestuur.
Het Nederlands Genootschap van Burgemeesters heeft in 2001 de Algemene Rekenkamer gevraagd om een bijdrage te leveren over het burgemeestersverslag voor de zogenoemde «Lochemconferenties» van dit genootschap. Ook de Stichting Rekenschap zal een bijdrage leveren.

3 NEDERLANDSE ANTILLEN, ARUBA EN NEDERLAND

De Algemene Rekenkamer werkt nauw samen met de rekenkamers van Aruba en de Nederlandse Antillen, de andere delen van het Koninkrijk Nederland. De bijzondere relatie tussen de drie rekenkamers is in 2000 vastgelegd in een samenwerkingsprotocol.

3.1 Samenwerking tussen de drie rekenkamers

De samenwerking tussen de drie rekenkamers van het Koninkrijk Nederland is gebaseerd op de belangen en behoeften van ieder van de drie rekenkamers. Dit vraagt goede communicatie en vertrouwen tussen de partners, en een gezamenlijke visie op de algemene doelen van het samenwerkingstraject. Die algemene doelen zijn:

– een bijdrage leveren aan de deugdelijkheid van het bestuur in alle drie de landen;
– de onderlinge samenhang in de positie van de drie rekenkamers binnen het Koninkrijk bevorderen;
– onderling standpunten afstemmen over zaken die alle drie de rekenkamers aangaan.

De samenwerking richt zich niet alleen op gezamenlijke activiteiten, maar ook op het uitwisselen van informatie en ervaring, het toegankelijk maken van interne opleidingen voor elkaars medewerkers en de inzet van medewerkers voor elkaars onderzoekswerkzaamheden.
Van belang is dat elke rekenkamer haar eigen onafhankelijkheid behoudt. Gecoördineerd onderzoek in een van de drie landen gebeurt dan ook altijd onder verantwoordelijkheid van de rekenkamer in dat land, en die rekenkamer neemt ook de publicatie van het rapport voor haar rekening.
Om die samenwerking vorm te geven hebben de Colleges van de drie rekenkamers zich voorgenomen om eens in de twee jaar bij elkaar te komen. In maart 2001 heeft zo'n ontmoeting voor het eerst plaatsgevonden op Curaçao.
Op de agenda stond onder andere het overleg over een meerjarenprogramma waarin de samenwerkingsactiviteiten op basis van het protocol met de beide zusterinstellingen worden vastgelegd. Verder is gesproken over de verschillende controlebevoegdheden van de drie rekenkamers, de samenwerking met andere partijen binnen de rijksoverheid en over de mogelijkheden om het rekenkameronderzoek te laten uitmonden in adviezen aan de regering.
Aan alle drie de rekenkamers wordt van tijd tot tijd advies gevraagd door de eigen regering, bijvoorbeeld over voorgenomen wetgeving of over het oplossen van problemen. Omdat het voor rekenkamers belangrijk is om voldoende afstand van het beleid te houden, gaan de rekenkamers van de Nederlandse Antillen en van Aruba niet op dergelijke verzoeken in. De Algemene Rekenkamer doet dat soms wel, maar alleen als het gaat om voorgenomen wetgeving die gevolgen heeft voor haar eigen taken en bevoegdheden. Dat is namelijk in de Comptabiliteitswet zo geregeld (artikel 63).
Ten slotte is afgesproken dat de drie rekenkamers samen zullen werken bij de controle van de ontwikkelingsfondsen. De onderlinge taakverdeling wordt nog uitgewerkt.

Ontwikkelingsfondsen
Op de Nederlandse Antillen en Aruba worden ook projecten uitgevoerd met geld van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en met Europees geld. Gebruikelijk is dat de controle op de besteding van gelden voor ontwikkelingsprojecten gebeurt door het ontvangende land. Tijdens de bijeenkomst van de drie rekenkamers is gesproken over de mogelijkheid om deze controle gezamenlijk uit te voeren. Over de taakverdeling worden nog afspraken gemaakt.

3.2 Doorlopende projecten uit 2000

In 2001 liep een aantal samenwerkingsprojecten door die al in 2000 waren begonnen. Deze projecten zijn deels in 2001 afgerond, en zullen deels in 2002 afgerond worden.

Aan de rekenkamer van Aruba heeft de Algemene Rekenkamer ondersteuning verleend bij de uitvoering van een onderzoek naar vergunningverlening. In dit onderzoek wordt met name aandacht besteed aan de afweging die een overheid moet maken tussen het belang van een persoon of organisatie en het belang van de maatschappij, wanneer zij een beslissing neemt over vergunningaanvragen. Als die afweging niet rechtmatig en integer gebeurt heeft dat rechtsongelijkheid en rechtsonzekerheid tot gevolg.
De Arubaanse rekenkamer zal het rapport in de eerste helft van 2002 publiceren.

Met de rekenkamer van de Nederlandse Antillen loopt een groot project om de achterstanden in de controle van de jaarrekeningen in te lopen. Het was oorspronkelijk de bedoeling dat deze achterstand in de loop van 2001 ingelopen zou zijn, maar door personele problemen bij de Antilliaanse rekenkamer heeft dit project een aantal maanden vertraging opgelopen. Er wordt nu aan gewerkt om het project in september 2002 af te ronden.

3.3 Nieuwe projecten in 2001

Bij de ontmoeting tussen de Colleges van de drie rekenkamers in maart 2001 is onder andere afgesproken dat de Algemene Rekenkamer een vergelijking gaat maken tussen de wettelijke bevoegdheden van de drie rekenkamers. De vergelijking zal in mei 2002 beschikbaar zijn.

Het protocol dat de drie rekenkamers in 2000 hebben ondertekend wordt verder uitgewerkt, zodat het als basis kan dienen voor een activiteitenplanning en voor een opleidingsplan. Deze uitwerking kan ook de basis vormen voor structurele financiering.
Speciale aandacht gaat uit naar het verbeteren van de interne communicatie tussen de drie rekenkamers, onder andere door gebruik te maken van internetverbindingen. Verder wordt er een klankbord binnen de Algemene Rekenkamer opgezet om vragen van de twee zusterinstellingen te beantwoorden.
Er is in 2001 een begin gemaakt met het inventariseren van onderwerpen voor gezamenlijk onderzoek. Suggesties van de Algemene Rekenkamer zijn bijvoorbeeld:
– stand van zaken van de ontwikkelingsfondsen;
– de kustwacht;
– doorwerking van het Nederlandse onderwijsbeleid op Aruba en de Nederlandse Antillen;

– de inning van belastingen;
– sociale uitkeringen.

Begin 2002 zullen deze suggesties besproken worden met de rekenkamers van de Nederlandse Antillen en Aruba.

4 HET WERKTERREIN EUROPA

Veel aandacht is in 2001 uitgegaan naar de controle op de EU-subsidies die Nederland ontvangt. De besteding van gelden uit het Europees Sociaal Fonds in de periode 1994–1999 vertoonde bij verschillende ministeries tekortkomingen.
Daarnaast is de Algemene Rekenkamer ook in 2001 actief geweest in de samenwerking met Europese zusterinstituten en de ondersteuning van rekenkamers in kandidaat-lidstaten.

4.1 Controle van EU-subsidies in Nederland

Nederland krijgt jaarlijks ongeveer 2 miljard van de Europese Unie, in de vorm van onder andere landbouwsubsidies, subsidies uit de Structuurfondsen en subsidies voor technologiebeleid. Dat geld gaat naar ministeries, provincies, gemeenten en rechtstreeks naar Nederlandse bedrijven en particulieren. De Algemene Rekenkamer wil deze geldstromen volgen en controleren of Nederland het geld volgens de regels uitgeeft. Zij heeft de bevoegdheid om hiernaar onderzoek te doen bij ministeries, bij instellingen waarvan het Rijk aandelen bezit en bij zelfstandige organisaties die een wettelijke taak uitvoeren. In 2002 zal die bevoegdheid worden uitgebreid met een onderzoeksbevoegdheid bij personen en bedrijven die Europese subsidies besteden.

Nieuwe bevoegdheden
Voor de Algemene Rekenkamer wordt het in 2002 gemakkelijker om te controleren of de Nederlandse overheid, provincies, gemeenten, burgers en particulieren Europees geld goed besteden. Dat is het gevolg van twee belangrijke wetswijzigingen die de Tweede Kamer in oktober 2001 heeft vastgesteld.
In de eerste plaats krijgen ministers voortaan de bevoegdheid om toezicht te houden op het geld dat Nederland vanuit Europa krijgt (Wet Toezicht Europese subsidies). Dit betekent dat de Algemene Rekenkamer vanaf nu de ministers kan aanspreken op hun verantwoordelijkheid voor een goede besteding van Europees geld door gemeenten, provincies en andere decentrale bestuursorganen.
In de tweede plaats zijn de controlebevoegdheden van de Algemene Rekenkamer uitgebreid (8e wijziging Comptabiliteitswet). Zij mag voortaan onderzoek doen bij provincies en gemeenten en bij Nederlandse bedrijven, instellingen en particulieren die een subsidie ontvangen uit de kas van de Europese Unie.
Al met al krijgt de Algemene Rekenkamer nu beter zicht op de verschillende subsidiestromen die er vanuit Brussel naar de decentrale overheden in Nederland vloeien. Ook zijn haar bevoegdheden hiermee nagenoeg gelijkgetrokken met die van de Europese Rekenkamer op Nederlands grondgebied.

Europees Sociaal Fonds
Het Europees Sociaal Fonds (ESF) is een van de vier structuurfondsen van de EU. In de periode 1994–1999 kreeg Nederland in totaal circa 1,4 miljard uit dit fonds. Het merendeel daarvan is bestemd voor de bestrijding van langdurige werkloosheid: ESF-doelstelling 3.
De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) is eindverantwoordelijk voor de rechtmatige en doelmatige besteding van ESF-middelen in Nederland, ook wanneer het projecten betreft waarvoor andere ministeries subsidie hebben gekregen.

De Algemene Rekenkamer heeft sinds 1995 in diverse rapporten aandacht gevraagd voor een beter toezicht op de besteding van ESF-geld. In 1997 en 1999 heeft zij diverse projecten bezocht en geconstateerd dat de

meeste administraties onvoldoende op orde waren. Hierdoor ontstaan risico's op misbruik en oneigenlijk gebruik van subsidies.

De commissie-Koning heeft in 2001 in opdracht van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) onderzoek gedaan naar de uitvoering en afwikkeling van ESF3-subsidies uit de programmaperiode 1994–1999. De Algemene Rekenkamer leende twee van haar onderzoekers uit aan het ministerie, ter ondersteuning van de commissie. In haar rapport komt de commissie tot de conclusie dat ESF3 in Nederland op alle niveaus slordig is uitgevoerd, van het Ministerie van SZW tot en met de decentrale uitvoerders. In verband met deze onregelmatigheden heeft de Europese Commissie geld teruggevorderd. Over deze claim voert de minister van SZW thans overleg in Brussel.
In november 2001 kreeg de Algemene Rekenkamer het verzoek van de minister van SZW om aanvullend onderzoek te doen naar de rechtmatige besteding van ESF3-geld door ministeries en om een aantal vragen vanuit de Tweede Kamer te beantwoorden over het Ministerie van OCenW. Dit ministerie zou mogelijk ESF-gelden hebben ingezet ter compensatie van bezuinigingen op de begroting. Volgens de zogenoemde additionaliteitseis zou dit niet mogen.
De Algemene Rekenkamer heeft aan het verzoek van de minister voldaan en de resultaten in februari 2002 gepubliceerd. Uit het rapport blijkt dat de ESF-projecten van ministeries dezelfde tekortkomingen vertonen als projecten van bijvoorbeeld gemeenten of Arbeidsvoorziening. Verder is de ESF-projectadministratie van het Ministerie van SZW er niet op ingericht om zichtbaar te maken hoeveel ESF-geld aan ministeries is toegekend. Overigens komt de Algemene Rekenkamer tot de conclusie dat het Ministerie van OCenW de additionaliteitseis niet kan hebben geschonden. Deze eis geldt namelijk voor Nederland als geheel en niet voor afzonderlijke ministeries of andere aanvragers. De Algemene Rekenkamer heeft opnieuw aangedrongen op overleg met de Europese Commissie over verduidelijking van de regelgeving op dit punt.

Nieuwe controle-eisen
De Europese Commissie heeft, mede door de ervaringen in de periode 1994–1999, voor de nieuwe periode van de structuurfondsen (2000–2006) een aantal veranderingen doorgevoerd in het financieel management. Zo heeft zij verdergaande uitvoeringsvoorschriften opgesteld en heeft zij eisen gesteld aan de controle van de Europese subsidies. Alle uitgaven moeten nu gecertificeerd worden. Dit betekent dat een controleautoriteit steeds moet kijken of het geld dat instanties declareren bij de Europese Commissie ook is uitgegeven. Achteraf moet er een verklaring over de rechtmatigheid worden afgelegd.

Staatssteun aan ondernemingen
Staatssteun aan ondernemingen kan volgens het EG-Verdrag onverenigbaar zijn met de gemeenschappelijke markt. Daarom moeten lidstaten die steun willen geven aan bedrijven, hiervoor vooraf goedkeuring krijgen van de Europese Commissie. Provincies en gemeenten binnen een lidstaat die steun willen geven aan bedrijven in de regio, dienen dit eveneens te melden via de centrale overheid.
De Algemene Rekenkamer heeft in 2001 onderzoek verricht naar de situatie in Nederland. Zij heeft gekeken naar de procedures die de verschillende ministeries hanteren voor het aanmelden bij de Europese Commissie van staatssteun. Het onderzoek is uitgevoerd samen met de Finse, Portugese en Britse rekenkamer, die elk de eigen nationale situatie hebben onderzocht.
Uit het onderzoek blijkt dat van de acht ministeries die op enigerlei wijze

steun (kunnen) verlenen aan ondernemingen, er drie geen aanmeldingsprocedures hebben op het terrein van de steunverlening. Ook blijkt dat de procedures van verschillende ministeries inhoudelijk te wensen over laten. De procedures van de Ministeries van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) en Verkeer en Waterstaat (V&W) zijn goed. De Algemene Rekenkamer stelt voor een standaardprocedure op te stellen.
Daarnaast komt uit het onderzoek naar voren dat verscheidene provincies en gemeenten steun hebben verleend zonder deze ter toetsing aan de centrale overheid voor te leggen. Hierdoor is mogelijke steunverlening die gemeld had moeten worden aan de aandacht van de centrale overheid ontsnapt. Een belangrijke conclusie van het onderzoek is dan ook dat de Nederlandse overheid geen degelijke coördinatiestructuur heeft voor de aanmelding van steunmaatregelen door decentrale overheden.
De minister van BZK heeft in zijn reactie laten weten dat hij maatregelen zal treffen om de naleving van de meldingsplicht door decentrale overheden te verbeteren.

Lopend onderzoek
Twee onderzoeken op het terrein van Europese subsidies hebben vertraging opgelopen en konden niet, zoals voorgenomen, in 2001 gepubliceerd worden. Het gaat om een onderzoek naar het beheer van het Europees fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en een onderzoek naar de resultaten van plattelandsprojecten op het gebied van natuur en milieu, recreatie, economie, werkgelegenheid en vorming en scholing. Beide onderzoeken zullen in 2002 worden gepubliceerd, het eerste onder een nieuwe titel: «Euregio's: grensoverschrijdend financieel beheer».

4.2 Samenwerking met nationale rekenkamers in de EU

De Algemene Rekenkamer wil met haar EU-onderzoek een bijdrage leveren aan de verbetering van het beheer, de controle en het toezicht op de EU-geldstromen in Nederland. Een tweede belangrijk doel is: samen met haar zusterinstellingen binnen de EU werken aan het verbeteren van het financieel management EU-breed. Nederland draagt jaarlijks ongeveer 5,5 miljard af aan de Europese Unie. De Algemene Rekenkamer wil er zeker van zijn dat dit Nederlandse geld in Europa goed wordt besteed.
De Algemene Rekenkamer werkt daarom samen met andere rekenkamers binnen de EU bij onderzoek naar de besteding van Europees geld, ieder in het eigen land.

Contactcomité EU
Een belangrijk platform als het gaat om samenwerking is het zogeheten Contactcomité waarin de presidenten van de rekenkamers in de EU-landen en de president van de Europese Rekenkamer zitting hebben. In 2001 heeft het Contactcomité zich onder meer gebogen over hoe nationale rekenkamers om moeten gaan met de controle van structuurfondsen. Ook het eerdergenoemde onderzoek naar staatssteun is vanuit dit platform verricht, waarbij de Algemene Rekenkamer het voortouw heeft genomen.
De Algemene Rekenkamer heeft in 2001 in Europees verband de verbetering van het financieel beheer in Europa benadrukt. President Saskia Stuiveling van de Algemene Rekenkamer heeft tijdens een symposium van de Europese Commissie een presentatie gehouden over de controlelast binnen Europa en de mogelijkheden om controles beter op elkaar af te stemmen.

Ondersteuning rekenkamers van kandidaat-lidstaten
De landen die kandidaat zijn om in de komende jaren tot de EU toe te treden, moeten veel werk verzetten om straks aan de toetredingseisen te kunnen voldoen. Zij moeten onder andere beschikken over een goed functionerend nationaal controle-instituut. De Algemene Rekenkamer heeft een aantal projecten lopen om de rekenkamers in deze landen in hun voorbereidende werk te ondersteunen. Ze geeft trainingen op het gebied van onderzoeksmethoden en -technieken en financieel management, en begeleiden onderzoekers ter plekke bij het uitvoeren van onderzoek.
In 2001 heeft de Algemene Rekenkamer zusterinstellingen in Bulgarije en Estland ondersteund.
De Algemene Rekenkamer zou aanvankelijk ook een samenwerkingsproject met haar zusterinstituut in Tsjechië uitvoeren, maar dit project is overgenomen door de Duitse rekenkamer.

Werkbezoek Franse rekenkamer
In 2001 hebben medewerkers van de Franse rekenkamer een werkbezoek afgelegd aan de Algemene Rekenkamer. Het bezoek vormde een vervolg op het rapport dat de Algemene Rekenkamer in 2000 op verzoek van de president van de Franse rekenkamer had uitgebracht over mogelijkheden tot vernieuwing van de organisatie, de procedures en de producten van het Franse zusterinstituut.
Thema's die tijdens het bezoek van de Franse delegatie aan de orde kwamen waren het publicatiebeleid, de onderzoeksprogrammering en het kwaliteitsbeleid.

4.3 Eurosai

De nationale rekenkamers in Europa zijn verenigd in Eurosai. De Algemene Rekenkamer heeft in 2001 in Eurosai-verband deelgenomen aan de eerste European Environmental Auditing Seminar in Oslo, een conferentie over milieuonderzoek door rekenkamers. De conferentie was georganiseerd door de Europese werkgroep Environmental Auditing. Deze wordt voorgezeten door de Poolse rekenkamer, bestaat nu twee jaar en komt voort uit de mondiale werkgroep waarvan de Algemene Rekenkamer tot oktober 2001 voorzitter is geweest (zie het hoofdstuk «Internationale activiteiten»).
De Europese werkgroep wil (gezamenlijk) milieuonderzoek door rekenkamers in Europa stimuleren. Aan het seminar namen 75 vertegenwoordigers uit dertig landen deel. Strategische en methodische vragen rond milieuonderzoek stonden centraal.
De meerwaarde van veel gezamenlijk uitgevoerde onderzoeken blijkt te zijn dat min of meer gelijktijdig in verschillende landen regeringen werden aangesproken op een grensoverschrijdend probleem.

Milieuvervuiling door zeeschepen

De Algemene Rekenkamer heeft onderzocht of het Nederlandse beleid ter voorkoming en bestrijding van milieuvervuiling door zeeschepen adequaat is. Het onderzoek is gelijktijdig uitgevoerd door de rekenkamers van Cyprus, Griekenland, Malta, Turkije en het Verenigd Koninkrijk.

De Algemene Rekenkamer heeft zowel gekeken naar maatregelen die verontreiniging moeten *voorkomen* (zoals het toezicht op de staat waarin schepen verkeren en de inname van scheepsafval in havens), als naar maatregelen om eenmaal opgetreden vervuiling op zee te *bestrijden* (zoals het opruimen van vlekken en het vervolgen van mensen die illegaal hebben geloosd).

De inspecties van zeeschepen onder Nederlandse vlag blijken veelal te worden uitbesteed aan particuliere bureaus, die minder aandacht besteden aan milieutoezicht. De zorg voor afvalinnamevoorzieningen in de havens heeft minister van V&W opgedragen aan havenbeheerders; op de kwaliteit van deze voorzieningen blijkt zij geen zicht te hebben.

De bestrijding van olievlekken op de Noordzee schiet tekort, onder meer doordat er te weinig capaciteit is voor luchtsurveillances. En ook het justitiële traject verloopt niet zoals het zou moeten: door een aantal tekortkomingen in de wet worden vervuilers niet altijd vervolgd.

Al met al krijgt het voorkomen en bestrijden van milieuvervuiling door zeeschepen volgens de Algemene Rekenkamer niet de aandacht van het Ministerie van V&W die het verdient en waartoe ons land zich door internationale verdragen heeft verplicht.

De ministers van V&W en Justitie hebben inmiddels maatregelen toegezegd en beloofd de achterstanden in de regelgeving weg te werken. De Algemene Rekenkamer vindt de beloften echter niet erg concreet.

5 INTERNATIONALE ACTIVITEITEN

Internationaal opereren is anno 2001 niet meer uit de reguliere werkzaamheden van de Algemene Rekenkamer weg te denken. Het gaat daarbij om samenwerken bij onderzoek, samenwerken door kennisuitwisseling en samenwerken bij de ondersteuning van zusterinstellingen in landen waar goed bestuur, inclusief het functioneren van de rekenkamer, nog verder ontwikkeld moet worden. Ook verricht de Algemene Rekenkamer de externe controle van sommige internationale organisaties.

5.1 Verankering in missie

Het jaar 2001 was voor de internationale agenda van de Algemene Rekenkamer een mijlpaal, omdat grensoverschrijdende samenwerking met zusterinstellingen in haar missie werd verankerd. Ook zijn in 2001 voor de internationale activiteiten strategische doelstellingen geformuleerd.

Internationale activiteiten in nieuwe missie
In het najaar van 2001 heeft de Algemene Rekenkamer bekeken in hoeverre haar missie de belangrijkste werkzaamheden en waarden nog dekte. De tekst is aangescherpt en aangevuld. Een belangrijk nieuw element vormt de internationale dimensie van de werkzaamheden. In de vernieuwde versie van haar missie geeft de Algemene Rekenkamer expliciet aan dat zij het haar verantwoordelijkheid acht «...een bijdrage te leveren aan goed openbaar bestuur door kennisuitwisseling en samenwerking in binnen- en buitenland.»

De Algemene Rekenkamer is inmiddels een gewaardeerde partner in diverse typen van samenwerkingsverbanden waarin grensoverschrijdende vraagstukken aan de orde komen.

5.2 Externe controle bij internationale organisaties

De meeste internationale, aan de Verenigde Naties gelieerde organisaties laten de externe controle van hun financiële administratie verrichten door een rekenkamer. Dit is vaak in de statuten vastgelegd. Ook de Algemene Rekenkamer is op dit vlak actief, en streeft ernaar altijd enkele van dit soort functies te vervullen. Met externe controleurschappen zijn natuurlijk in de eerste plaats internationale organisaties en hun lidstaten gediend. Maar ook voor de eigen medewerkers van een rekenkamer levert dit werk een schat aan ervaringen en contacten op. Dat heeft weer een positieve weerslag op het reguliere werk. De ambitie van de Algemene Rekenkamer is dan ook altijd één zelfstandig extern controleurschap in uitvoering te hebben.

UNHCR
De Britse rekenkamer was als lid van de Board of Auditors van de VN in 2000 verantwoordelijk voor de externe controle van het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen (UNHCR). De Britse zusterorganisatie heeft de Algemene Rekenkamer gevraagd om onder haar verantwoordelijkheid de externe controle van de UNHCR over het jaar 2000 uit te voeren. De Algemene Rekenkamer heeft deze gelegenheid aangegrepen om nuttige ervaring op te doen met de controle van een VN-gelieerde organisatie. De werkzaamheden zijn in mei 2001 afgerond.

FAO
Nadat de Algemene Rekenkamer zich in 2000 kandidaat had gesteld voor het extern controleurschap voor de Wereldvoedselorganisatie van de VN, de FAO, moest in 2001 blijken of haar dit controleurschap zou worden toegewezen. Na stemming over de diverse gegadigden die door middel van een tender hadden geopteerd, heeft de VN deze opdracht aan de rekenkamer van India gegund.

UNMIK
De Algemene Rekenkamer heeft in het voorjaar van 2001 met goed gevolg meegedaan aan de internationale aanbesteding van het extern controleurschap in Kosovo, voor rekenkamers uit VN-landen. De aanbesteding was georganiseerd door de United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK).
De Algemene Rekenkamer verricht een audit naar het «Kosovo Consolidated Budget». Dit is het budget van alle departementen en andere autoriteiten in Kosovo die publieke diensten verrichten, onder meer op het terrein van gezondheidszorg, politie en onderwijs. Het is een complexe en interessante taak om controles uit te voeren in een land waar na de NAVO-interventie in 1999 de publieke sector en administratie van de grond af moesten worden opgebouwd. Het te controleren budget heeft betrekking op de periode oktober 1999 tot en met december 2000. De kosten van de audit worden gedragen door de UNMIK. De Algemene Rekenkamer zal naar verwachting in de loop van 2002 rapporteren aan de Secretaris-Generaal van de VN.

WTO
Bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO) heeft de Algemene Rekenkamer sedert 1997 de externe controle verricht. Nu de tweede termijn van twee jaar met het jaar 2001 wordt afgesloten, resteert nog een laatste rapportage. Met de aandacht die de Algemene Rekenkamer als eerste externe controleur ook heeft geschonken aan het doelmatigheidsonderzoek op het terrein van het personeelsbeleid, heeft zij veel waardering geoogst. Het is nog niet bekend wie het externe controleurschap zal overnemen.

5.3 Contacten met zusterinstellingen

Incosai 2001
In 2001 zijn veel activiteiten toegespitst geweest op het zeventiende International Congress of Supreme Audit Institutions. Het congres, dat eens in de drie jaar plaatsvindt, was dit keer georganiseerd in Seoul, Zuid-Korea. Meer dan honderdvijftig rekenkamers waren er vertegenwoordigd. President Saskia Stuiveling trad op uitnodiging van de Koreaanse voorzitter als vice-voorzitter van het congres op.
De twee hoofdthema's op het congres betroffen de controle op inter- en supranationale organisaties door rekenkamers, en de bijdragen die rekenkamers kunnen leveren aan veranderingen in het openbaar bestuur. Aan beide thema's hebben de Collegeleden Pieter Zevenbergen en Ad Havermans en secretaris Maurits de Brauw bijdragen geleverd.

Bijdragen aan Intosaicongres in Seoul
«Rekenkamers kunnen meer druk uitoefenen via hun Ministeries van Buitenlandse Zaken om aanbevelingen van de externe controleurs op de agenda van de bestuursorganen van internationale organisaties te krijgen.» Deze inbreng van Collegelid Pieter Zevenbergen in de discussies, naar aanleiding van eerder eigen onderzoek van de Algemene Rekenkamer, was in Seoul voor velen een eye-opener. De aanbeveling werd dan ook in de slotverklaring opgenomen.
«Bij veranderingen in het openbaar bestuur vormen opinies en ervaringen van rekenkamers vaak een factor van belang,» benadrukte Collegelid Ad Havermans tijdens het congres. Hij waarschuwde tegelijkertijd dat de onafhankelijkheid van een rekenkamer niet uit het oog mag worden verloren. Zo moet een rekenkamer niet een actieve rol spelen bij het formuleren van nieuw overheidsbeleid om daar later als controleur een oordeel over te vellen. Wel kunnen onderzoeksbevindingen onder de aandacht worden gebracht die voor de besluitvorming van belang kunnen zijn.

President Saskia Stuiveling heeft tijdens het Intosaicongres aangekondigd dat de Algemene Rekenkamer wereldwijd zal nagaan hoe ver de rekenkamers gevorderd zijn met het invoeren van de «Montevideo accords» over fraude en corruptie, die tijdens het vorige Intosai-congres in Uruguay (1998) zijn bekrachtigd. Hieronder viel bijvoorbeeld de wenselijkheid om aandacht te schenken aan de eigen integriteit binnen rekenkamers en het streven naar een interne gedragscode.

Overige werkzaamheden in Intosaiverband

- *Working Group on Environmental Auditing.* Het voorzitterschap van president Saskia Stuiveling van de Intosaiwerkgroep die zich richt op samenwerking tussen rekenkamers bij milieuonderzoek, is in Seoul na negen jaar overgedragen aan de rekenkamer van Canada. Hiermee werd een periode gemarkeerd waarin de controle bij milieuvraagstukken wereldwijd op de kaart is gezet en bij veel rekenkamers tot het mandaat is gaan behoren. Als sluitstuk van de inspanningen van negen jaar heeft de Algemene Rekenkamer een cd-rom gemaakt met onderzoeksmateriaal, zoals rapporten, methoden en links naar interessante websites.
- *Internal Control Standards Committee.* De Algemene Rekenkamer heeft in 2001 binnen het permanente IC-comité bijdragen geleverd aan de actualisering van interne controlerichtlijnen voor organisaties die Intosai in 1992 heeft uitgebracht. De voorgestelde aanpassingen zijn tijdens het Intosaicongres in Seoul geaccordeerd. Inmiddels heeft het Belgische Rekenhof het voorzitterschap van deze Intosaiwerkgroep aanvaard. De Algemene Rekenkamer zal desgevraagd haar Belgische collega's assisteren bij het inkleden van het voorzitterschap.
- *Working Group on Program Evaluation.* Het evalueren van programma's van beleidsmaatregelen blijkt voor veel rekenkamers een controversieel onderwerp. Dit heeft zijn weerslag op de voorlopige resultaten van deze Intosaiwerkgroep, die op het congres in Seoul weinig progressie kon tonen. De Algemene Rekenkamer bezint zich nog op de wijze van verdere deelname.
- *Standing Committee on IT Audit.* De Algemene Rekenkamer is in 2000 tot het IT-comité van Intosai toegetreden. In mei 2001 heeft een vertegenwoordiging in Slovenië een bijdrage geleverd aan een seminar. Bij deze gelegenheid heeft de Algemene Rekenkamer gepleit voor verdergaande samenwerking tussen nationale rekenkamers op het gebied van informatie- en communicatietechnologie (ICT). De grensoverschrijdende invloed van de ICT noopt daartoe. Zo wordt ICT

steeds meer ingezet bij de samenwerking tussen nationale overheden; het Europees douanesysteem is daarvan een voorbeeld. Bovendien storen verschijnselen als cybercrime, belastingontduiking en schending van auteursrechten zich niet aan landsgrenzen. Ook is er wereldwijd een ontwikkeling in «e-government» waar te nemen. De elektronische communicatie tussen overheden en hun burgers is ook bij uitstek een onderwerp waar rekenkamers gemeenschappelijke belangen hebben. De Algemene Rekenkamer heeft ook hier gepleit voor een regionale aanpak, en heeft aangeboden om in Europees verband als «trekker» voor ICT-samenwerking te fungeren. In 2002 zal hiervoor een voorstel worden gedaan, dat in de Eurosai Governing Board zal worden besproken.

- *IDI Board.* De ontwikkelingstak van Intosai, het Intosai Development Initiative (IDI), is in 2001 na ruim tien jaar door de rekenkamer van Canada overgedragen aan de rekenkamer van Noorwegen. De Algemene Rekenkamer is, vanwege de voortrekkersrol die zij heeft gespeeld bij de zogenaamde IDI-satellietprogramma's, gevraagd zitting te nemen in het bestuur van IDI. In 2001 is het bestuur éénmaal bijeen geweest. In Seoul heeft collegelid Pieter Zevenbergen, bestuurslid van IDI, het congres ingelicht over de voortgang en ontwikkelingen van het Nederlandse IDI-satellietprogramma.
- *IDI-satellietprogramma.* In 2001 is het eerste driejaars project voor rekenkamers in de Engelstalige Afrikaanse landen afgerond. Het project was gericht op de ontwikkeling van de trainingscapaciteit van de rekenkamers aldaar. Door samenwerking met Afrikaanse collega's bij het samenstellen en geven van cursussen die aansluiten op de lokale behoeften, is er een werkzame basis gelegd die op termijn moet leiden tot zelfredzaamheid op dit vlak. Inmiddels zijn ruim 300 cursisten en zo'n twintig Afrikaanse docenten opgeleid. Nadat minister Herfkens van Ontwikkelingssamenwerking zich vorig jaar al lovend uitliet over dit project, heeft dat ministerie ook voor een volgende termijn van drie jaar een bijdrage in de financiering toegekend. Een internetwebsite en een cd-rom maken het vele cursusmateriaal snel toegankelijk en goedkoop te distribueren.
- *Global Working Group-bijeenkomst.* De presidenten van de rekenkamers van de «G14-landen» (de Verenigde Staten, Canada, Australië, Japan, Duitsland, Zweden, India, Mexico, Nieuw-Zeeland, Frankrijk, Italië, Zuid-Afrika, het Verenigd Koninkrijk en Nederland) hebben tijdens hun jaarlijkse bijeenkomst in Washington besloten tot verdere ontwikkeling van een initiatief voor onderling kennismanagement. Hierbij wordt gebruikgemaakt van moderne (internet-)faciliteiten. Een toepassing hiervoor van de Wereldbank bleek minder geschikt. Daarom is ervoor gekozen onder eigen regie een toepassing te gaan ontwikkelen die meer op rekenkamerkennis is toegespitst. De rekenkamer van India is verzocht hier het voortouw te nemen. In een volgende bijeenkomst begin 2002 zal de werkgroep zich over «e-government» en misdaadbestrijding buigen. In alle G14-landen blijkt dit zeer actueel.

F16-conferentie

De jaarlijkse bijeenkomst van de rekenkamers die zich bezighouden met de financiële controle op aankoop en onderhoud van F16-vliegtuigen, hebben tijdens hun jaarlijkse vergadering in Brussel de laatste ervaringen uitgewisseld. Ook is er informatie uitgewisseld over de stand van zaken in de diverse landen inzake een eventuele opvolger van de F16. Portugal, dat pas recent F16's heeft aangeschaft, is inmiddels toegetreden tot het samenwerkingsverband, dat verder bestaat uit de rekenkamers van

Noorwegen, Denemarken, België, Nederland en de Verenigde Staten.Gezien het aflopend financieel belang van de uitgaven die met de F16 gemoeid zijn, heeft voorzitter België een discussie gestart over de toekomst van deze conferentie. Ook met het oog op de verschuivingen in de wettelijke taken van de deelnemende rekenkamers en de inmiddels ook in de andere landen functionerende departementale accountantsdiensten, ziet het ernaar uit dat voor de rekenkamercontrole bij de aanschaf van een opvolger voortgezette samenwerking niet meer in deze vorm nodig zal zijn.

5.4 Controle op ontwikkelingsgelden

Het beleid van de Nederlandse regering is erop gericht dat ontwikkelingsgeld gecontroleerd wordt door de rekenkamers van het land waarin het besteed wordt. Om de mogelijkheden tot controle door plaatselijke rekenkamers te verbeteren zijn er programma's waarin rekenkamers controlekennis en -ervaring uitwisselen en overdragen. De Algemene Rekenkamer doet mee met zo'n programma in de Engelssprekende Afrikaanse landen (het IDI-satellietprogramma; zie hiervoor) en krijgt daarvoor van het Ministerie van Buitenlandse Zaken een financiële bijdrage.

Gecoördineerde inzet van middelen
De ministers van Ontwikkelingssamenwerking van Nederland, Noorwegen, Engeland en Duitsland hebben verscheidene initiatieven in gang gezet om ontwikkelingsgeld meer gecoördineerd in te zetten.

Basketfinanciering
Eén manier om de inzet van ontwikkelingsgeld beter te coördineren, is door alle middelen uit verschillende landen voor bijvoorbeeld de onderwijssector in een ontwikkelingsland te bundelen in een zogenaamd «mandje», waaruit regeringsprogramma's centraal worden gesteund («basketfinanciering»). Eén van de geldgevers kan dan zo'n project namens de anderen in de gaten houden en er verantwoording over afleggen.

De rekenkamers van de vier landen zijn uitgenodigd om vanuit hun perspectief met voorstellen te komen voor de coördinatie van controlewerkzaamheden. In 2001 zijn er twee bijeenkomsten geweest, die de Noorse rekenkamer heeft voorgezeten. In de praktijk is gebleken dat er veel juridische voetangels en klemmen spelen op dit terrein. In 2002 hopen de rekenkamers met een probleemanalyse en een standpunt te komen.

5.5 Ondersteuning ontwikkelingslanden

In 2001 is de Algemene Rekenkamer behalve in de Afrikaanse landen uit het IDI-satellietprogramma ook in een drietal andere ontwikkelingslanden actief geweest: Indonesië, Jemen en Rwanda.

Indonesië
In 2001 is de Wereldbank begonnen met een programma ter ondersteuning van de herinrichting van de rekenkamer van Indonesië. De Algemene Rekenkamer voert in dit kader een deelproject uit dat gericht is op een aantal institutionele aspecten en op de controleaanpak van de Indonesische rekenkamer. Op weg naar het Intosaicongres in Seoul in oktober 2001 bracht het college van de Algemene Rekenkamer een bezoek aan de zusterinstelling in Djakarta.

Jemen
Na bijna tien jaar samenwerking met de rekenkamer van Jemen, eerst in multilateraal verband, later in een bilateraal project van het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking, zal dit project in 2002 worden afgesloten. Op allerlei gebied is voortgang geboekt: de controle op met ontwikkelingsgeld gefinancierde projecten, het doelmatigheidsonderzoek en de controle op inkomsten uit natuurlijke hulpbronnen. De Jeminitische rekenkamer, die vaak onder lastige omstandigheden moet opereren, heeft mede dankzij dit project een gezonde professionele ontwikkeling te zien gegeven, die zij naar verwachting op eigen kracht zal kunnen doorzetten.

Rwanda
Op verzoek van de Nederlandse ambassade in Rwanda is de Algemene Rekenkamer samen met de Zweedse rekenkamer aan een project begonnen voor de opbouw van een rekenkamer in Rwanda. Het doel is een rekenkamer met een geaccepteerde rol, toegang tot gecontroleerden, parlement en media, en een eigen ontwikkelingsvisie. Door middel van diverse adviesmissies, discussies, seminars en haalbaarheidsstudies is in relatief korte termijn een situatie bereikt dat de rekenkamer in Rwanda voor de controle op rechtmatigheid al een behoorlijk operationeel niveau heeft bereikt.
In september 2001 bezocht een delegatie Rwandezen de Algemene Rekenkamer. De delegatie bestond uit medewerkers van de Rwandese rekenkamer, een aantal parlementsleden en hoge ambtenaren. De Rwandese bezoekers hebben een kijkje kunnen nemen in de keuken van de Nederlandse parlementaire democratie, onder meer door een gedachtewisseling met Tweede-Kamerleden.

Bilaterale hulp voor Rwanda
Minister Herfkens heeft inmiddels Rwanda toegevoegd aan de lijst van landen die voor bilaterale hulp uit Nederland in aanmerking komen. Een van de overwegingen hierbij was het feit dat de jonge rekenkamer al een positieve bijdrage kan leveren aan het goed bestuur van dat land.

5.6 Werkwijze

Projectmanagement
De Algemene Rekenkamer zet voor haar internationale projecten in het algemeen medewerkers in die ook reguliere controlewerkzaamheden verrichten. Dit waarborgt een goede voeling met de actualiteit, maar levert aan de andere kant ook beheersproblemen op, omdat de dynamiek van internationaal werk zich soms slecht verhoudt met de reguliere taken. Om die reden wil de Algemene Rekenkamer medewerkers die voor internationale opdrachten gekwalificeerd zijn in een poule opnemen. Diverse initiatieven zijn genomen om het een en ander in bestaande kaders in te passen.
In 2001 is de selectie van een nieuw planning- en tijdverantwoordingssysteem ter hand genomen dat ook het managen van de internationale activiteiten en een goede projectadministratie moet gaan ondersteunen.

Samenwerking
Met de vaststelling van haar nieuwe missie heeft de Algemene Rekenkamer in 2001 internationale activiteiten toegevoegd aan het normale takenpakket. Dit betekent dat alle organisatiedelen hiervoor ook een eigen verantwoordelijkheid hebben. Een kleine coördinerende stafeenheid bewaakt het beleid en voert enkele centrale activiteiten uit. Maar de

onderzoeksdirecties zijn zelf verantwoordelijk voor het uitvoeren van de ontwikkelingsactiviteiten bij zusterinstellingen en de externe controles van internationale instellingen. Hierdoor ontstaan nieuwe vormen van samenwerking tussen alle geledingen in de organisatie. Iedereen is medeverantwoordelijk voor de internationale doelstellingen.

Kennisuitwisseling
Met het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking is op diverse terreinen kennis uitgewisseld. De Algemene Rekenkamer heeft haar kennis ook beschikbaar gesteld voor beleidsnotities van dat ministerie. Verder is in 2001 een eerste stap gezet in de samenwerking met universiteiten. De Algemene Rekenkamer heeft positief gereageerd op een verzoek van de Universiteit Utrecht om een bijdrage te leveren aan een trainingsprogramma voor twee medewerkers van de rekenkamer van Costa Rica. Het programma bevatte onder meer een rechtsvergelijkend onderzoek naar de wijze waarop in Nederland en Costa Rica de controlerende taak van de rekenkamers is ingevuld. Twee medewerkers van de Algemene Rekenkamer hebben voor dit onderzoek als informatiebron gefungeerd.

6 DE VIRTUELE WERELD

De Nederlandse overheid heeft het laatste jaar niet stilgezeten op het terrein van de elektronische communicatie met de burger. Er zijn diverse projecten ontplooid die een «verjongingskuur» voor de overheid inhouden. Ook de Algemene Rekenkamer heeft niet stilgezeten. Een van haar onderzoeken wijst uit dat informatie- en communicatietechnologie (ICT) kansen biedt voor een betere publieke dienstverlening. Oog voor de keerzijde blijft echter gewenst. De verantwoordelijkheid van bewindspersonen in het elektronisch tijdperk wordt minder transparant.

6.1 Onderzoek bij het Rijk

De Algemene Rekenkamer stelt zich ten doel de stand van zaken rond ICT bij de departementen in kaart te brengen. In het financieel-beheeronderzoek, onderdeel van het rechtmatigheidsonderzoek, is automatisering al een vast onderdeel. In 2001 is ook onderzoek gedaan naar de rol van geautomatiseerde systemen bij de totstandkoming van verantwoordingsinformatie.

Rechtmatigheidsonderzoek
In 2001 is in het financieel-beheeronderdeel van het rechtmatigheidsonderzoek de stand van zaken rond de informatiesystemen bij alle departementen weer onder de loep genomen. Over het algemeen vond de Algemene Rekenkamer dat de situatie ten opzichte van het vorig jaar verbeterd was. Dit neemt niet weg dat nog een aantal ministeries problemen hebben om het Voorschrift Informatiebeveiliging Rijksdienst (VIR) geïmplementeerd te krijgen. Nu het milleniumprobleem achter de rug is, lijkt er weer meer capaciteit aanwezig om het VIR uit te voeren. Het Ministerie van BZK, dat het beleidsterrein «Elektronische overheid» coördineert, heeft nieuwe initiatieven ontplooid. Zo wordt gedacht over een voor de overheid gemeenschappelijk vast te stellen beveiligingsniveau. Tekortkomingen in de automatiseringsorganisaties, de begrotingsadministraties, de personeels- en voorraadadministraties van de ministeries zijn in 2001 over de hele linie afgenomen ten opzichte van vorige jaren.

Informatiesystemen voor beleidsverantwoording
Ook de operatie «Van Beleidsbegroting tot Beleidsverantwoording» (VBTB), die moet leiden tot een meer beleidsinhoudelijke wijze van begroten en verantwoorden, vergt veel nieuwe functies van de geautomatiseerde informatiesystemen bij het Rijk en andere onderdelen van de publieke sector. Om uiteindelijk tot de gewenste verantwoordingsinformatie te komen is het nodig dat ketens van informatiesystemen dusdanig op elkaar afgestemd zijn, dat de juiste en actuele informatie tijdig samenkomt. De op handen zijnde overgang naar een ander boekhoudkundig stelsel bij het Rijk biedt het Ministerie van Financiën een natuurlijk moment voor het realiseren van een inhaalslag.

Nieuw boekhoudkundig stelsel: kansen voor VBTB
De overgang die het Rijk gaat maken naar een nieuw boekhoudkundig stelsel betreft volgens de Algemene Rekenkamer niet alleen financiële systemen, maar ook systemen die algemene beleidsinformatie over een bepaald terrein omvatten. Dit maakt een inhaalslag in het VBTB-proces mogelijk.
Gegevens over bijvoorbeeld aantallen toegekende uitkeringen voor bepaalde doelgroepen zouden in het nieuwe stelsel gekoppeld kunnen worden aan de bedragen die op begrotingsartikelen verantwoord zijn. Het liefst op een manier die het mogelijk maakt over een reeks van jaren een trend te volgen. Bovendien zouden gerelateerde gegevens over apparaatsuitgaven inzichtelijk kunnen maken welke uitvoeringskosten met een uitkering gemoeid zijn.

De Algemene Rekenkamer heeft in haar rapport *VBTB en informatiesystemen* (6 mei 2001) haar waardering uitgesproken voor de projectmatige en planmatige wijze waarop het Ministerie van Financiën de problematiek rondom de overgang naar het nieuwe boekhoudkundige stelsel aanpakt. Wel heeft zij gewezen op de noodzaak van een betere coördinatie en samenwerking door de ministeries dan in het verleden. Bijzondere aandacht is ook nodig voor het betrouwbaarheidaspect en de controleerbaarheid van informatie die afkomstig is uit externe bronnen of systemen.

6.2 Onderzoek bij instellingen

ICT wordt ook bij de uitvoering van publieke taken door instellingen steeds belangrijker. De Algemene Rekenkamer heeft onderzoek gedaan naar de geautomatiseerde uitvoeringsprocessen van twee instellingen: Cadans, één van de voormalige uitvoeringsinstellingen voor de sociale zekerheid, en de Informatie Beheer Groep, die in opdracht van het Ministerie van OCenW wetten en regelingen uitvoert op het onderwijsterrein.

Cadans en Informatie Beheer Groep
Het onderzoek naar de geautomatiseerde uitvoeringsprocessen bij Cadans en de Informatie Beheer Groep wees uit dat er meer aandacht nodig is voor het automatiseren van beleidsinformatie zeker ook met het oog op het VBTB-proces. De bedrijfsvoering en de taakuitvoering door deze organisaties, die zich kenmerken door een hoge automatiseringsgraad van de werkprocessen, zou transparanter gemaakt kunnen worden ten behoeve van de verantwoording naar buiten.

RDW Centrum voor Voertuigtechniek en Informatie
Een gepland onderzoek bij RDW Centrum voor Voertuigtechniek en Informatie (voorheen Rijksdienst voor het Wegverkeer), is niet uitgevoerd. Een vrijwel gelijktijdig extern evaluatierapport, dat ook aan de Tweede Kamer is gezonden, wees uit dat onderzoek door de Algemene Rekenkamer weinig toegevoegde waarde meer zou hebben.

6.3 Visie op veranderende overheid

Volgens de ambities zoals verwoord in het actieprogramma *Elektronische overheid* (februari 1999) van de minister van Grotesteden- en Integratiebeleid zal in 2002 al een kwart van de publieke dienstverlening langs elektronische weg kunnen worden afgehandeld. Het beleid is erop gericht om uit te komen op 75% elektronische dienstverlening. In 2001 is op diverse fronten aanzienlijke vooruitgang geboekt. Een voorbeeld is de

ontwikkeling van een zogeheten «public key-infrastructuur», die grootschalige verstrekking van digitale identiteiten en het gebruik van de elektronische handtekening mogelijk maakt. Hierdoor weet de overheid of degene die ze elektronische diensten bewijst, ook degene is, die deze beweert te zijn.

Uit oogpunt van controle en toezicht brengen dit soort ontwikkelingen voor de Algemene Rekenkamer nieuwe vraagstukken met zich mee. De ontwikkelingen hebben immers ook een keerzijde, zoals in 2001 is verwoord door de commissie-Doctors van Leeuwen in het rapport *ICT en overheid* (september 2001). De huidige wet- en regelgeving en de ministeriële verantwoordelijkheid staan als gevolg van de snel groeiende rol van ICT onder druk, en aanvullende wetgeving is nodig om de overheid «in control» te houden. De commissie sprak in dit verband van «een sluipende crisis in het openbaar bestuur».
De nieuwe problematiek vraagt van de Algemene Rekenkamer een strategische visie op ICT. In 2001 heeft zij deze ontwikkeld – op basis van de nationale ontwikkelingen, maar ook aan de hand van de verrichtingen van zusterinstellingen, die net als de Algemene Rekenkamer «e-government» tot hun taakgebied rekenen.
Centraal in de Rekenkamervisie op ICT staat de opvatting dat onderzoek naar de elektronische overheid zich zowel moet richten op de overheid als regelgever rond ICT, als op de beheersing van elektronische dienstverlening door de overheid aan burgers en bedrijfsleven. Ook in het reguliere onderzoek naar recht- en doelmatigheid zal het ICT-aspect meer dan voorheen een plaats moeten krijgen, vooral bij instellingen waar bedrijfsvoering inherent is aan het toepassen van ICT.

7 BEDRIJFSVOERING

In haar vernieuwde missie heeft de Algemene Rekenkamer voor het eerst ook een passage over de bedrijfsvoering opgenomen: «De Algemene Rekenkamer beoogt een transparante organisatie te zijn die voortdurend in de kwaliteit van haar medewerkers en methoden investeert.»

7.1 Organisatie Algemene Rekenkamer

Het College van de Algemene Rekenkamer telt drie leden, in 2001 waren dat Saskia J. Stuiveling (president), Ad Havermans en Pieter Zevenbergen. Bob van Nes is lid in buitengewone dienst.
Ad Havermans heeft op 1 maart 2002 de Algemene Rekenkamer verlaten. Bob van Nes treedt waar nodig als vervanger op totdat het nieuw te benoemen collegelid begint.

Het College van de Algemene Rekenkamer opereert vanuit het beginsel van collegiaal bestuur. Dat neemt niet weg dat elk van de Collegeleden als rapporteur optreedt voor een deel van de onderzoeks- en andere activiteiten.
Het College wordt bijgestaan door de secretaris, die de ambtelijke leiding heeft over de ruim driehonderd medewerkers van de Rekenkamer. Ook geeft hij leiding aan het managementteam, waarin naast de secretaris de directeuren van de drie onderzoeksdirecties en die van de twee stafdirecties zitting hebben. Het managementteam is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de ambtelijke organisatie, het onderzoek en de overige activiteiten.

In het managementteam zitten:

Secretaris	Maurits de Brauw
Directie I	Anneke van Zanen
Directie II	Hans de Groot
Directie III	Peter Millecam
Stafdirectie Beleid en Communicatie	Bert Kuipers
Stafdirectie Bedrijfsvoering	Karel te Lindert

7.2 Transparantie

De Algemene Rekenkamer verstaat onder transparantie: laten zien waar je mee bezig bent, hoe dat verloopt, wat het oplevert en wat dat gekost heeft. In dat kader heeft zij in 2001:
– een nieuw planning- en controlsysteem ontwikkeld;
– de interne en externe Communicatie verder uitgewerkt.

Planning- en controlsysteem
In het verlengde van de nieuwe missie met daaraan gekoppeld zeven strategische doelstellingen is een nieuw planning- en controlsysteem ontwikkeld. Elke vier maanden wordt bepaald welke projecten daadwerkelijk uitgevoerd gaan worden met als belangrijke criteria: dragen de projecten bij aan de strategische doelstellingen en zijn ze haalbaar gezien de daadwerkelijke capaciteit. Het nieuwe systeem zal in 2002 worden ingevoerd. Parallel hieraan zal ook een nieuw plan- en tijdschrijfsysteem worden geïntroduceerd, dat een beter inzicht geeft in de capaciteit Rekenkamerbreed. Dit is ook in het kader van de VBTB-gedachte belangrijk.

Over 2001 heeft het planning- en controlsysteem de volgende gegevens over de output van de Algemene Rekenkamer opgeleverd.

Aantal gepubliceerde onderzoeken naar soort van onderzoek (tussen haakjes betreffend rechtspersonen met een wettelijke taak respectievelijk EU)

Soort onderzoek	1998	1999	2000	2001
Financiële verantwoording	24 (-)	25 (-)	25(-)	25(-)
Beheer (incl.bezwaaronderzoek)	15 (1)	21 (4)	17(8/1)	15(4/0)
Doelmatigheid	21 (10)	16 (4)	12(2/3)	17(2/2)
Totaal	60 (11)	62 (8)	54(10/4)	57(6/2)

De grote verschuiving die vanaf 1999 is opgetreden van doelmatigheidsonderzoek naar beheeronderzoek is het gecombineerde gevolg van de onderzoekstrategie 1999–2004 en een herdefinitie van deze onderzoekscategorieën.

Uit de tabel valt een toename af te lezen van het doelmatigheidsonderzoek ten opzichte van het beheersonderzoek.

Aantal gepubliceerde onderzoeken naar zwaarte per onderzoek

Zwaartecategorie naar aantal onderzoeks-dagen per onderzoek	1998	1999	2000	2001
< 300	43 (2)	38 (2)	33(4/0)	30(1/0)
300 – 600	10 (2)	13 (3)	14(3/3)	21(1/1)
> 600	7 (7)	11 (3)	7(3/1)	6(0/1)
Totaal	60(11)	62 (8)	54(10/4)	57(2/2)

(Tussen haakjes: betreft rechtspersonen met een wettelijke taak respectievelijk EU)

Uit dit overzicht wordt duidelijk dat het aantal kleinere onderzoeken is gedaald en het aantal middelgrote onderzoeken is gestegen.

De tijdregistratie levert de volgende informatie op over de tijdbesteding.

Verdeling tijdbesteding aan onderzoek bij de onderzoeksdirecties naar soort onderzoek en werkterrein

Soort onderzoek	1998 totaal	wv Rijk	Ver-bonden organen en EU-geld-stromen	1999 totaal*	wv Rijk	Ver-bonden organen en EU-geld-stromen	2000 totaal	wv Rijk	Ver-bonden organen en EU-geld-stromen	2001 totaal	wv Rijk	Verbon-den organen en EU-geld-stromen
Financiële verantwoor-ding	16%	16%	0%	20%	20%	0%	19%	19%	0%	18%	18%	0%
Financieel beheer	25%	16%	9%	47%	22%	25%	39%	17%	22%	34%	14%	20%
Doelmatigheid	59%	39%	20%	33%	24%	9%	42%	30%	12%	48%	39%	9%
Totaal	100%	71%	29%	100%	66%	34%	100%	66%	34%	100%	71%	29%
Aantal dagen	19 400			21 100			20 500			20 387		

* Vanaf 1999 zijn dagen voor ondersteuning en coördinatie van onderzoek meegeteld.

Verdeling tijdsbesteding bij onderzoeksdirecties naar categorie

In procenten	1998	1999	2000	2001
Directe activiteiten	48	47		
		55	56	57
Ontwikkeling	23	24		
		16	16	15
Beheer	29	29		
		29	28	28
Totaal	100	100	100	100

De tijd besteed aan ondersteuning en coördinatie alsmede tijd besteed aan overige activiteiten in binnen- en buitenland werd voorheen tot «ontwikkeling» gerekend. Vanaf 1999 wordt deze tijd gerekend tot de directe activiteiten. Zodoende is een nieuwe tijdreeks ontstaan vanaf 1999.

Interne communicatie

Begin februari 2001 werd in het kader van de vernieuwde Arbeidsmarkt-communicatie (zie verder in dit hoofdstuk) een onderzoek gehouden onder de medewerkers, waarin ook enkele vragen over de interne communicatie werden meegenomen. Het bleek dat de medewerkers de interne communicatie tot nu toe weinig positief beoordeelden. Men had het gevoel te weinig te weten over de interne gang van zaken, miste de argumentatie achter genomen besluiten en vond dat de verschillende

lagen in de organisatie niet goed op de hoogte waren van elkaars activiteiten.
In 2001 is daarom een begin gemaakt met het verbeteren van de interne communicatie, met als belangrijk middel het Intranet. Zo kwamen bijvoorbeeld de notulen van Collegevergaderingen en van de vergaderingen van het managementteam beschikbaar op Intranet. Verder is afgesproken dat in de communicatieplannen die standaard bij Rekenkamerbrede projecten worden opgesteld de interne communicatie speciale aandacht zal krijgen.

Externe communicatie
De externe communicatie kreeg onder meer vorm in een persbeleid en een beleid om de contacten met naar andere werkgevers vertrokken medewerkers bij te houden, het zogenoemde «alumnibeleid». De website van de Algemene Rekenkamer, www.rekenkamer.nl, werd compleet vernieuwd. Ook het uiterlijk van de Rekenkamerrapporten onderging een metamorfose.

De belangrijkste doelgroepen van de Algemene Rekenkamer zijn de Tweede Kamer en de onderzochte organisaties. Het brede publiek is een doelgroep die via de eigen website en indirect via de schrijvende en audiovisuele media wordt bereikt. De Tweede Kamer en de ministeries ontvangen de rapporten en worden er ook mondeling over geïnformeerd door briefings. In 2001 is er een persbeleid vastgesteld dat als doelstelling heeft dat de mediaberichtgeving zonder selectieve aandacht (voor details en kritiek) is, de juiste toon kent, geen feitelijke onjuistheden bevat en in de juiste context wordt geplaatst. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen berichtgeving over onze onderzoeken en berichtgeving over het instituut. Er zijn 22 persberichten uitgebracht, waarvan negentien over (een of meer) rapporten en drie over andere onderwerpen, namelijk de benoeming van Maurits de Brauw als secretaris, het verkrijgen van het externe controleurschap in Kosovo en het vertrek van Collegelid Havermans. De media vroegen ongeveer 65 keer om interviews met Collegeleden; 55 daarvan werden gehonoreerd. De meeste interviewaanvragen kwamen binnen over de rapporten *Bestrijding van onderwijsachterstanden* en *Voorbereiding rampenbestrijding* en over de controleactiviteiten in Kosovo. Naar aanleiding van discussies over de rampen in Enschede en Volendam heeft Saskia J. Stuiveling in februari het actualiteitenprogramma NOVA te woord gestaan over (het gebrek aan) aandacht voor handhaving en controle. Dit omdat de Algemene Rekenkamer de laatste jaren veel rapporten heeft gepubliceerd over inspecties, toezichtrelaties en vergunningen.

7.3 Investeren in mensen

Goed personeel aannemen
Als start van een project om de communicatie van de Algemene Rekenkamer met potentiële sollicitanten te verbeteren, is onder alle medewerkers een enquête gehouden over het beeld dat zij van de Algemene Rekenkamer als werkgever hebben. Uit de reacties (44% van de medewerkers reageerde) bleek dat vooral de maatschappelijke relevantie van het werk een belangrijk drijfveer is voor medewerkers. Zij vinden het werk uitdagend en roemen de onafhankelijkheid van de Algemene Rekenkamer. Op basis van deze resultaten is een nieuwe advertentiecampagne ontwikkeld, die aansluit op vijf belangrijke maatschappelijke thema's waarbij ook de Algemene Rekenkamer met haar onderzoek betrokken is: zorg, veilig-

heid op straat, onderwijs, kunst en cultuur en internationale betrekkingen. De eerste advertenties verschenen in december in de kranten.

Instroom en uitstroom

Jaar	Instroom		Uitstroom	
	Aantal	%	Aantal	%
1998	41	12	32	10
1999	44	13	34	10
2000	41	12	44	13
2001	53	15	56	16

In 2001 verlieten 56 medewerkers de Algemene Rekenkamer. Met 33% van hen is een exitgesprek gehouden.
In totaal waren er in 2001 62 vacatures. Op 19 daarvan werd een interne kandidaat benoemd. Voor de overige vacatures verschenen veertien advertenties in dag- en vakbladen. 558 mensen reageerden, er werden 23 mensen aangenomen. Voor 20 vacatures werden geen nieuwe mensen aangenomen, maar werd interne een oplossing gezocht. Dit waren voornamelijk vacatures bij specifieke projecten.

Eenheid Heerlen formeel opgeheven
Tot dit jaar had de Rekenkamer één eenheid buiten de regio Den Haag, in Heerlen. Deze eenheid had vooral tot taak het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds te controleren. In de loop der jaren werd de noodzaak van een Heerlense eenheid steeds kleiner, onder meer omdat de controlebevoegdheden bij het ABP verdwenen. Op 1 maart 2001 is de eenheid in Heerlen formeel opgeheven. Voor de negen betrokken medewerkers trad een sociaal plan in werking, waarin de rechtspositionele consequenties zijn opgenomen. Waarschijnlijk zal per 1 mei 2003 de kantoorvestiging in Heerlen ook worden opgeheven.

Goede mensen houden
De Algemene Rekenkamer hecht aan goed opgeleide, breed inzetbare, gemotiveerde medewerkers. In 2001 heeft ze dan ook verder gewerkt aan een Human Resource management (HRM), waarin speciale aandacht wordt besteed aan opleiding, mobiliteit, begeleiding, goede arbeidsvoorwaarden en inspraak.

Opleidingen
Elke nieuwe onderzoeker en stafmedewerker volgt een leerkring waarin alle ins en outs van het werkproces van de Algemene Rekenkamer aan bod komen. Het afgelopen jaar is dit pakket aangevuld met een tweedaagse cursus voor medewerkers in ondersteunende posities.
Uitgangspunt voor het opleidingsbeleid, zoals verwoord in het «Masterplan opleidingen», is dat elke medewerker verder zelf verantwoordelijk is voor het definiëren van zijn opleidingsbehoeften. Dit wordt besproken in de functioneringsgesprekken. In het «open leercentrum» dat in 2001 werd geopend, kan de medewerker zichzelf testen en op zoek gaan naar geschikte cursussen.

De Algemene Rekenkamer heeft deelgenomen aan een onderzoek naar scholingsdeelname van 40 plussers, dat plaats vond in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties. De aanbevelingen uit dit onderzoek zullen worden meegenomen in het scholingsbeleid om zo de «vergrijzingsdreiging» het hoofd te kunnen bieden.

Dit jaar is ruim 3% van het beschikbaar aantal uren aan opleidingen besteed. Er werd ruim € 450 000 aan opleidingen uitgegeven.

Ook in 2001 werd een aantal goed bezochte «Forum Voorhout»-bijeenkomsten georganiseerd. Voor deze bijeenkomsten worden sprekers van binnen en buiten de Algemene Rekenkamer uitgenodigd om over actuele ontwikkelingen de discussie los te maken. De thema's die worden aangesneden kunnen van belang zijn voor het onderzoek van de Algemene Rekenkamer, maar ook voor de kwaliteit van het werk en de interne bedrijfsvoering. In 2001 waren er zes bijeenkomsten, waarvan één van de succesvolste plaatsvond in Pulchri. Daar gingen Rekenkamerpresident Saskia Stuiveling en Tweede-Kamervoorzitter Jeltje van Nieuwenhoven in debat over de rolverdeling tussen Rekenkamer en Tweede Kamer waar het gaat om het uitvoeren van onderzoeken. Andere thema's waren het doen van efficiëntieonderzoek en het WAO-advies, deze laatste ingeleid door de heer Donner van de gelijknamige commissie. Ook dit jaar bracht Forum Voorhout een bundel uit met verslagen en artikelen. Rode draad was dit jaar het thema «Wisselwerking».

Het huidige medewerkersbestand

Bezetting en capaciteitsverdeling ambtelijk apparaat (exclusief College)

Formatie en bezetting	1998	1999	2000	2001
Formatie	318	318	318	318
Wv. Onderzoeksdirecties	76%	76%	74%	74%
Wv. stafdirecties	24%	24%	26%	26%
Gemiddelde bezetting in fte	309	317	310	312

De Algemene Rekenkamer wil in haar medewerkersbestand voldoen aan de streefcijfers die de overheid hanteert. Met de komst van een vrouwelijke directeur is het percentage vrouwen in de top verder toegenomen.

Bezetting en formatie

Jaar	Formatie (fte)	Bezetting (fte)	Bezetting (mensen)
1998	318	314	342
1999	318	320	352
2000	318	312	348
2001	321	312	344

De Algemene Rekenkamer had dit jaar zeven stagiaires.

Bezetting in loonschalen

Schaal	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	T
M	1	1	4	2	3	3	8	10	50	37	33	15	9	6	2		184
V	1	4	24	13	17	9	2	15	33	24	14	2	1	0	1		160
T	2	5	28	15	20	12	10	25	83	61	47	17	10	6	3	0	344

Leeftijdsopbouw

Leeftijd	Mannen	Vrouwen	Totaal
18–24	1	4	5
25–34	33	54	87
35–44	50	63	113
45–54	70	28	98
55–65	30	11	41
Totaal	184	160	344

Evenals vorig jaar was het aantal gehandicapten volgens de wet Reïntegratie Arbeidsgehandicapten bij de Algemene Rekenkamer 3%.
De Wet Stimulering arbeidsdeelname minderheden stelt dat een evenredig deel van het medewerkersbestand uit mensen behorend tot een minderheid moet bestaan. Voor 2001 zou dat 7% zijn. De Algemene Rekenkamer had 7,7% allochtonen in dienst.

Functioneringsgesprekken
Bijna 80% van de medewerkers heeft een functioneringsgesprek gehad. Dat is beduidend meer dan vorig jaar, toen slechts 62% van de medewerkers een functioneringsgesprek had.

Vertrouwenspersonen
De in 2001 benoemde contactpersoon Integriteit werd het afgelopen jaar vijf keer benaderd met vragen rondom de praktische uitvoering van de gedragscode.
De klachtenregeling seksuele intimidatie werd uitgebreid in de nota *Ongewenste omgangsvormen*. Hieronder vallen niet alleen seksuele intimidatie, maar ook discriminatie, pesten en treiteren. De vertrouwenspersoon kreeg geen klachten te verwerken. Wel signaleert zij dat in toenemende mate wordt geklaagd over de benadering van oudere medewerkers. Een leeftijdsbewust personeelsbeleid kan deze ongewenste ontwikkeling wellicht een halt toeroepen. In 2001 boog een werkgroep zich over dit onderwerp.

Ziekteverzuim
Het ziekteverzuimpercentage bij de Algemene Rekenkamer ligt op 5,3, gerekend exclusief zwangerschapsverlof, en op 6,5 als het zwangerschapsverlof wordt meegerekend. De samenwerking met de Arbodienst AMG werd voortgezet. Op Intranet verscheen een Arbosite, met tips over gezond werken. Ook is er een risico-inventarisatie gehouden. De uitkomsten daarvan worden in 2002 meegenomen in het Arbobeleid.

Horizontale en verticale mobiliteit
De Algemene Rekenkamer hanteert als uitgangspunt dat medewerkers niet langer dan vijf jaar op dezelfde plek zitten. Dankzij een interne digitale projectenmarkt en detacheringsmogelijkheden was de mobiliteit van onderzoekers hoog. Drieëntachtig mensen stroomden intern door. Veertien Rekenkamermedewerkers werden elders bij de overheid gedetacheerd. Daarnaast verhuisden in 2001 een aantal bureauhoofden van plek.

Inspraak
De Algemene Rekenkamer heeft een actieve Ondernemingsraad, waarvoor in 2001 verkiezingen waren. Onderwerpen waar de Ondernemingsraad zich mee bezig hield waren: de verdere ontwikkeling van het HRM-

beleid, het rookbeleid, de benoeming van een nieuwe secretaris, de circulaire Wet Aanpassing Arbeidsduur, vermindering van het aantal blokdagen, leeftijdsbewust personeelsbeleid en Telewerken.
Het Georganiseerd Overleg (GO) wordt gevoerd door vertegenwoordigers van de vakbonden ABVA/KABO, CFO, VCPS en CMHF en houdt zich vooral bezig met rechtspositionele zaken.

7.4 ICT

In 2001 is de notitie *Strategisch kader ICT 2002–2005* voor de Rekenkamerorganisatie vastgesteld. Uitgangspunten zijn het waarborgen van de continuïteit van de bedrijfsvoering; het beheersen van de kosten en het verbeteren en vernieuwen van de werkwijze van de Rekenkamer. In de notitie wordt beschreven waaraan de informatieplanning moet voldoen om bij te dragen aan de strategische doelstellingen.
Prioriteiten in het beleid tot 2005 zijn het bevorderen van de stabiliteit van de technische infrastructuur; verbetering van de bedrijfsvoeringsystemen en het invoeren van ICT-vernieuwingen in het primaire (onderzoeks-) proces. Het laatste punt zal pas in 2003 aandacht krijgen.

In 2001 is veel voortgang geboekt met het in- en extern ontsluiten van de binnen de Algemene Rekenkamer beschikbare en benodigde kennis.

Intranet en website
Het intranet is verder gestroomlijnd en technisch verbeterd. De externe internetsite (www.rekenkamer.nl) is geheel vernieuwd. Naast de Nederlandse site is er een Engelstalige site in de lucht gebracht, mede met het oog op de toenemende internationale contacten tussen rekenkamers.
In 2001 kwam op elke werkplek Internet beschikbaar.

Normenbank
De in onderzoek toegepaste normatiek is vastgelegd in een normenbank. Hierdoor kan met het oog op consistentie, snel worden nagegaan in welke gevallen op welke manier is geoordeeld.

EU-kennissite
Ook de interne kennis op het terrein van de Europese Unie is door middel van een intranetsite ontsloten tezamen met verwijzingen naar de meest recente comptabele regelgeving op EU-gebied.

Overzicht monitoringactiviteiten
In het digitale bulletin *Signaal* dat in 2001 werd gestart, krijgen medewerkers een overzicht van de monitoringactiviteiten van de Algemene Rekenkamer.

Kenniskaart
Om alle kennis en ervaring die er binnen de Algemene Rekenkamer aanwezig is zo goed mogelijk in te zetten, is in 2001 gestart met het project *«Kenniskaarten».* Elke medewerker wordt met een digitale foto en een beschrijving van zijn/haar kennis en ervaring opgenomen in een databank. Deze databank kan geraadpleegd worden bij het bemensen van projecten.

7.5 Financiën

De Rekenkamer wordt betaald van gemeenschapsgeld en moet daarover natuurlijk verantwoording afleggen. De Algemene Rekenkamer dient haar ontwerpbegroting in bij de minister van Binnenlandse Zaken. Samen met alle andere begrotingen dient het kabinet deze in bij de Staten-Generaal. Deze geeft haar fiat aan het begrotingshoofdstuk «Hoge Colleges van Staat», waarvan de Rekenkamer deel uitmaakt.

Natuurlijk moet ook de rijkscontroleur Algemene Rekenkamer gecontroleerd worden op de rechtmatigheid van haar uitgaven. De controlestructuur is als volgt: de Rekenkamer benoemt een interne accountant, die de jaarrekening en het gevoerde financieel beheer over een jaar controleert. De interne accountant rapporteert aan het Audit Committee. De departementale accountantsdienst (DAD) van het Ministerie van Binnenlandse Zaken gebruikt deze bevindingen, doet eventueel aanvullende controle en rapporteert aan de minister.
Vanaf 2002 wordt een mededeling over de Bedrijfsvoering opgenomen in de jaarlijkse verantwoording.

Uitgaven

Uitgaven (x € 1 miljoen)	1998	1999	2000	2001
Personele uitgaven	16,0	16,5	16,9	17,5
Wachtgelden	0,3	0,3	0,3	0,3
Materiële uitgaven	3,8	4,4	4,8	5,6
Incidenteel huisvesting	0,1	–	–	
Totale uitgaven	20,2	21,2	22,0	23,4
Personele bezetting gem. in fte (incl. Collegeleden= 3 fte)	312	320	313	315
Personele uitgaven per fte (x1 000)*	51,3	51,8	54	55,4
Materiële uitgaven per fte (x1 000)**	12,3	13,6	15,4	17,7

* excl. Wachtgelden
** excl. bijzondere incidentele uitgaven huisvesting 1998

De ontvangsten uit de rijksbegroting bedroegen in 2001 € 22,6 miljoen. Overige ontvangsten: € 0,8 miljoen, voor een groot deel uit extern gefinancierde projecten.

Integrale kostprijs van directe activiteiten

	1998	1999	2000	2001
Totale uitgaven (x € 1 mln)	20,2*	21,2	22,1	23,4
Aantal directe dagen	194 000	22 800	22 200	21 890
Uitgaven per dag (x € 1)	1 039	928	994	1 070

* exclusief bijzondere incidentele uitgaven huisvesting 1998; inclusief College

Het aantal directe dagen omvat sinds 1999 naast het onderzoek (op basis van de oude telling zou dit in 1999 op 19 500 zijn uitgekomen en voor 2001 op 18 823) ook een deel indirect productieve tijd (ondersteuning en coördinatie bij onderzoek) en tijd besteed aan overige activiteiten in binnen- en buitenland; hierdoor zijn vanaf 1999 de uitgaven per dag lager. De stijging sindsdien is te verklaren door loon- en prijsstijgingen en schommeling in bezetting (voor 2000 en 2001 was sprake van lagere

bezetting); verder zijn de ICT-uitgaven op een structureel hoger niveau gebracht.

Financiële dekking buitenlandactiviteiten
Voor de financiële dekking van buitenlandactiviteiten zijn in 2001 een aantal richtlijnen vastgelegd. Globaal zijn die als volgt:

- De activiteiten in het kader van Koninkrijksrelaties moeten in principe kostendekkend zijn.
- Voor de activiteiten met zusterinstellingen in de Europese Unie moet dekking worden gevonden in het reguliere budget. De activiteiten ter ondersteuning van kandidaat-leden van de EU moeten zichzelf financieren.
- Bij externe controleurschappen worden in beginsel de werkelijke kosten gedeclareerd bij de te controleren instantie.

In 2001 bedroegen de inkomsten van external auditorschappen en van samenwerkingsprojeecten samen € 1 110 388 (inclusief personeel), bijna drie keer zoveel als in 2000: € 353 846.

Bijlage

Rapporten aan de Regering en Staten-Generaal en rapporten aan ministers, uitgebracht in het kalenderjaar 2001, geordend naar behandelende kamercommissie

Vooraf

De commissie voor de Rijksuitgaven fungeert als belangrijke schakel tussen de Algemene Rekenkamer en de vakcommissies van de Tweede Kamer. Alle rapporten van de Algemene Rekenkamer gaan via deze commissie naar de betrokken vakcommissie. De Algemene Rekenkamer biedt bij elk rapport dat zij aan de Tweede Kamer uitbrengt een briefing aan. De commissie voor de Rijksuitgaven bekijkt welke vakcommissies geïnteresseerd zouden kunnen zijn, organiseert de briefing en zit de briefing voor. Enige tijd na het verschijnen van elk rapport verzamelt de commissie de vragen die Tweede Kamerleden aan de Algemene Rekenkamer willen stellen naar aanleiding van het rapport en geeft ze door aan de Algemene Rekenkamer. Naast de rapporten aan de Tweede kamer brengt de Algemene Rekenkamer rapportages uit die primair aan de betrokken minister zijn gezonden. De Tweede Kamer ontvangt van deze rapportages een afschrift. In 2001 ging het om 12 rapportages., in het onderstaande schema zijn deze rapportages aangegeven met *.

Vaste commissie voor Justitie

*Veranderteams rechterlijke organisatie**
Beoordeling van de stand van zaken in de reorganisatie van de rechterlijke organisaties uitgevoerd door lokale veranderteams rechterlijke organisatie. Het programma Versterking Rechterlijke Organisatie heeft tot doel verbeteringen aan te brengen op het gebied van personeelsbeleid, werkprocessen en ICT gebruik.
– Publicatiedatum: 9 april 2001
– Aangeboden aan de minister van Justitie

Rapport bij de financiële verantwoording 2000 van het Ministerie van Justitie
– Publicatiedatum: 16 mei 2001
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 700
  nr. 12 rapport

Milieuvervuiling zeeschepen
Onderzoek naar de voorkoming en bestrijding van milieuvervuiling door zeeschepen.
Publicatiedatum: 16 oktober 2001. Zie verder onder «Vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer».

Vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Grotestedenbeleid
Beoordeling van de vertaling van het grotestedenbeleid in 25 grote steden en onderzoek naar de kwaliteit van de beleidsinformatie waarmee beoogde prestaties en effecten van het beleid kunnen worden gevolgd.
– Publicatiedatum: 22 maart 2001
– ISBN 90 120 9229 9
– Tweede Kamer vergaderjaar 2000–2001, 27 650
  nrs. 1–2 brief en rapport
  nr. 3 verslag algemeen overleg 13 juni 2001, vastgesteld 5 juli 2001

Rapport bij de financiële verantwoording 2000 van het Huis der Koningin
– Publicatiedatum: 16 mei 2001
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 700
nr. 4 rapport

Rapporten bij de financiële verantwoording 2000 van de Hoge Colleges van Staat en het Kabinet der Koningin
– Publicatiedatum: 16 mei 2001
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 700
nr. 6 rapport

Rapport bij de financiële verantwoording 2000 van het Ministerie van Algemene Zaken
– Publicatiedatum: 16 mei 2001
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 700
nr. 8 rapport

Rapporten bij de financiële verantwoording 2000 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Provinciefonds
– Publicatiedatum: 16 mei 2001
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 700
nr. 16 rapport

Rampenbestrijding
Onderzoek naar het functioneren van de rampenbestrijdingsorganisatie en de invulling van de verantwoordelijkheid van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties hierbij.
– Publicatiedatum: 14 juni 2001
– ISBN 90 120 9364 3
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 795
nrs. 1–2 brief en rapport

*Aanmelding van steunmaatregelen bij de Europese Unie**
Onderzoek naar de procedures die acht ministeries hanteren voor aanmelden bij de Europese Commissie van staatssteun aan ondernemingen.
Publicatiedatum: 21 november 2001. Zie verder onder Vaste commissie voor Economische Zaken.

Vaste commissie voor Buitenlandse Zaken

Rapport bij de financiële verantwoording 2000 van het Ministerie van Buitenlandse Zaken
– Publicatiedatum: 16 mei 2001
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 700
nr. 10 rapport

*Aanmelding van steunmaatregelen bij de Europese Unie**
Onderzoek naar de procedures die acht ministeries hanteren voor aanmelden bij de Europese Commissie van staatssteun aan ondernemingen.
Publicatiedatum: 21 november 2001. Zie verder onder Vaste commissie voor Economische Zaken.

Vaste commissie voor Defensie

Rapport bij de financiële verantwoording 2000 van het Ministerie van Defensie
– Publicatiedatum: 16 mei 2001
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 700
nr. 24 rapport

Vaste commissie voor Financiën

Verantwoording en toezicht bij rechtspersonen met een wettelijke taak, deel II
Tweede onderzoek in een reeks onderzoeken naar:
– De verantwoording door rechtspersonen met een wettelijke taak over de rechtmatigheid en het financieel beheer van het publieke geld dat zij uitgeven;
– Het toezicht dat de ministeries houden op de rechtmatigheid, het financieel beheer en de taakuitvoering bij deze instellingen
– Publicatiedatum: 29 maart 2001
– ISBN 90 120 9228 0
– Tweede Kamer vergaderjaar 2000–2001, 27 656
nrs. 1–2 brief en rapport
nr. 3 lijst van 21 vragen en antwoorden aan de regering, vastgesteld 22 juni 2001
nr. 4 lijst van 9 vragen en antwoorden aan de Algemene Rekenkamer, vastgesteld 29 juni 2001

Voorbereiding invoering euro
Rapport over de voorbereiding van het Rijk op de omwisseling van munten en bankbiljetten en over de voorbereiding op de euro door woningcorporaties (huursubsidie) en gemeenten (bijstand).
– Publicatiedatum: 29 maart 2001
– ISBN 90 120 9232 9
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 657
nrs. 1–2 brief en rapport
Tweede Kamer , vergaderjaar 2000–2001, 25 107
nr. 54 verslag algemeen overleg op juni 2001, vastgesteld 23 juli 2001

*M en O-beleid Douane**
Onderzoek naar het beleid dat de Douane voert om te voorkomen en te bestrijden dat belastingplichtigen misbruik en oneigenlijk gebruik maken van wet en regelgeving die betrekking heeft op de bij invoer verschuldigde belastingen.
– Publicatiedatum: 8 mei 2001
– Aangeboden aan de minister van Financiën

Rechtmatigheidsonderzoek 2000 (Algemeen deel)
– Publicatiedatum: 16 mei 2000
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2001–2002, 27 725
nrs. 1–2 brief en rapport

Rapporten bij de financiële verantwoording 2000 van het Ministerie van Financiën, het Gemeentefonds en de Nationale schuld
– Publicatiedatum: 16 mei 2001
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 700
nr. 22 rapport

*Fiscalisering omroepbijdragen**
Onderzoek op verzoek van de ministers van Financiën en Onderwijs Cultuur en Wetenschappen over een geschil tussen de Ministeries van Onderwijs (die de omroepbijdrage eerst inde) en Financiën (die de bijdrage nu als onderdeel van de inkomstenbelasting int) over de financiële afwikkeling van deze overgang.
– Publicatiedatum: 11 september 2001
– Aangeboden aan de minister van Financiën en de minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen

*Aanmelding van steunmaatregelen bij de Europese Unie**
Onderzoek naar de procedures die acht ministeries hanteren voor aanmelden bij de Europese Commissie van staatssteun aan ondernemingen.
Publicatiedatum: 21 november 2001. Zie verder onder «Vaste commissie voor Economische Zaken».

Van gulden naar euro: de rijksoverheid rekent om
Onderzoek waarin is gekeken of de ministeries de guldenbedragen «technisch» correct hebben omgezet naar de euro. En of dit transparant gebeurd is daar waar afgeweken is van de technische omzetting.
– Publicatiedatum: 13 december 2001
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2001–2002, 28 164 nrs. 1–2 brief en rapport

Vaste commissie voor Economische Zaken

*Interne controle van de financiële transacties van het ministerie van Economische Zaken**
Bij de uitvoering van onderzoeken naar het financieel beheer en de financiële verantwoording heeft de Rekenkamer gesignaleerd dat bij het Ministerie van Economische Zaken sprake was van een op onderdelen gebrekkige interne controle. Naar aanleiding hiervan een onderzoek naar de interne controle.
– Publicatiedatum: 15 februari 2001
– Aangeboden aan de minister van Economische Zaken

Rapporten bij de financiële verantwoording 2000 van het Ministerie en Economische Zaken en het Fonds Economische Structuurversterking
– Publicatiedatum: 16 mei 2001
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 700 nr. 32 rapport bij de financiële verantwoording 2000

*Aanmelding van steunmaatregelen bij de Europese Unie**
Onderzoek naar de procedures die acht ministeries hanteren voor aanmelden bij de Europese Commissie van staatssteun aan ondernemingen. Ook drie andere collega-rekenkamers van Europese lidstaten doen onderzoek naar staatssteun, te weten Finland, Portugal en het Verenigd koninkrijk.
– Publicatiedatum: 21 november 2001
– Aangeboden aan de ministers van Economische Zaken; Financiën; Landbouw, Natuurbeheer en Visserij; Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen; Sociale Zaken en Werkgelegenheid; Verkeer en Waterstaat; Volksgezondheid, Welzijn en Sport; Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer; Buitenlandse Zaken.

Stimulering van midden- en kleinbedrijf en ondernemerschap
Onderzoek naar het pakket stimuleringsmaatregelen van de overheid voor het MKB en het ondernemersschap (fiscale maatregelen, subsidies en dereguleerde maatregelen zoals versoepeling van de vestigingswet).
– Publicatiedatum: 27 november 2001
– ISBN 90 120 9374 0
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2001–2002, 28 115
nrs. 1–2 brief en rapport

Vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid

*Efficiëntie arbeidsbureaus**
Onderzoek naar de informatie die de Arbeidsbureaus aan Arbeidsvoorziening en het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid verschaffen over kosten en prestaties.
– Publicatiedatum: 1 maart 2001
– Aangeboden aan minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

*Kwaliteit informatievoorziening Cadans en IB-groep**
Onderzoek naar de kwaliteit van de informatievoorziening bij twee instellingen die met elkaar gemeen hebben dat het primaire proces voornamelijk bestaat uit geautomatiseerde gegevens verwerking. Onder andere de sturing en beheersing van dit proces is onderzocht.
– Publicatiedatum: 10 mei 2001
– Aangeboden aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Rapporten bij de financiële verantwoording 2000 van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en het Spaarfonds AOW
– Publicatiedatum: 16 mei 2001
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 700 nr. 39 rapport

*Sturing en beheersing van het WAO-proces**
Onderzoek naar de sturing en beheersing van de Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO). Met het oog op het ontstaan van het uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) richten de aanbevelingen zich op de vormgeving van de planning- en controlcyclus van het UWV.
– Publicatiedatum: 19 juli 2001
– Aangeboden aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

*Aanmelding van steunmaatregelen bij de Europese Unie**
Onderzoek naar de procedures die acht ministeries hanteren voor aanmelden bij de Europese Commissie van staatssteun aan ondernemingen.
Publicatiedatum: 21 november 2001. Zie verder onder «Vaste commissie voor Economische Zaken».

Sociale werkvoorziening
Onderzoek naar de mate waarin de doelstellingen van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) worden bereikt en welke factoren in de sturing en de uitvoering van het beleid het resultaat verklaren.
– Publicatiedatum: 6 december 2001
– ISBN 90 120 9376 7
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2001–2002, 28 130
nrs. 1–2 brief en rapport
nr. 3 kabinetsstandpunt

Reïntegratie arbeidsongeschikten
Onderzoek naar de terugkeer van arbeidsongeschikten in het arbeidsproces. Gekeken is naar de beleidsinformatie over de reïntegratie van arbeidsongeschikten en de duurzaamheid van de plaatsing op de arbeidsmarkt.
– Publicatiedatum: 6 december 2001
– ISBN 90 120 9377 5
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2001–2002, 28 131
  nrs. 1–2 brief en rapport

Vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

Bestrijding onderwijsachterstanden
Op verzoek van de Tweede Kamer is onderzoek verricht naar de beleidsinformatie waarop het onderwijsachterstandenbeleid wordt gebaseerd en over de recht- en doelmatigheid van de bestedingen op dit terrein.
– Publicatiedatum: 30 januari 2001
– Tweede Kamer vergaderjaar 2000–2001, 27 020
  nr. 21 aanbiedingsbrief
  nr. 22 rapport
  nr. 24 lijst van 3 vragen en antwoorden aan de Algemene Rekenkamer, vastgesteld 12 maart 2001
  nr. 27 verslag algemeen overleg 15 maart 2001, vastgesteld 18 april 2000

*Onderwijs allochtone levende talen**
Op suggestie van de Tweede Kamer is de werking van de wet Onderwijs Allochtone Levende Talen (OALT) onderzocht.
Doel van het onderzoek is de Tweede Kamer te informeren met het oog op de dicussie over de integratie en participatie van allochtone leerlingen in de Nederlandse samenleving. Nagegaan is welke problemen gemeenten en scholen ondervinden bij de uitvoering van de wet.
– Publicatiedatum: 10 april 2001
– Aangeboden aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

*Kwaliteit informatievoorziening Cadans en IB-groep**
Onderzoek naar de kwaliteit van de informatievoorziening bij twee instellingen die met elkaar gemeen hebben dat het primaire proces voornamelijk bestaat uit geautomatiseerde gegevens verwerking. Onder andere de sturing en beheersing van dit proces is onderzocht.
– Publicatiedatum: 10 mei 2001
– Aangeboden aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Rapport bij de financiële verantwoording 2000 van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
– Publicatiedatum: 16 mei 2001
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 700
  nr. 18 rapport

*Fiscalisering omroepbijdragen**
Onderzoek op verzoek van de ministers van Financiën en Onderwijs Cultuur en Wetenschappen over een geschil tussen de Ministeries van Onderwijs (die de omroepbijdrage eerst inde) en Financiën (die de bijdrage nu als onderdeel van de inkomstenbelasting int) over de financiële afwikkeling van deze overgang. Zie verder onder «Vaste commissie voor Financiën».

*Aanmelding van steunmaatregelen bij de Europese Unie**
Onderzoek naar de procedures die acht ministeries hanteren voor aanmelden bij de Europese Commissie van staatssteun aan ondernemingen.
Publicatiedatum: 21 november 2001. Zie verder onder «Vaste commissie voor Economische Zaken».

*Begeleiding en herplaatsing van voortijdige schoolverlaters**
Onderzoek naar het beleid om voortijdig schoolverlaten te bestrijden door voortijdige schoolverlaters individueel te benaderen en te wijzen op voor hen geschikte (onderwijs)mogelijkheden.
– Publicatiedatum: 18 december 2001
– Aangeboden aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

Vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Rapport bij de financiële verantwoording 2000 van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
– Publicatiedatum: 16 mei 2001
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 700 nr. 41 rapport

De rol van het zorgkantoor
Rapport over de rol van de zorgkantoren in de uitvoering van de AWBZ als schakel tussen patiënten en zorgaanbieders in relatie met de modernisering van de AWBZ.
– Publicatiedatum: 21 juni 2001
– ISBN 90 120 9366 x
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 810
  nrs. 1–2 brief en rapport
  nr. 3 lijst van 17 vragen en antwoorden aan de regering, vastgesteld 5 november 2001
  nr. 4 lijst van 6 vragen en antwoorden aan de Algemene Rekenkamer, vastgesteld 15 november 2001

Modernisering verantwoording en toezicht Ziekenfondswet
Onderzoek naar de mate waarin het moderniseringstraject binnen de zorgsector kan leiden tot een goed functionerend systeem van verantwoording en toezicht op de rechtmatigheid van de verstrekkingen ZFW.
– Publicatiedatum: 21 juni 2001
– ISBN 90 120 9367 8
– Tweede Kamer, vergaderjaar 12 000–2001, 27 811
  nrs. 1–2 brief en rapport
  nr. 3 lijst van 12 vragen en antwoorden aan de Algemene Rekenkamer, vastgesteld 19 oktober 2001

*Aanmelding van steunmaatregelen bij de Europese Unie**
Onderzoek naar de procedures die acht ministeries hanteren voor aanmelden bij de Europese Commissie van staatssteun aan ondernemingen.
Publicatiedatum: 21 november 2001. Zie verder onder «Vaste commissie voor Economische Zaken.

Hulpmiddelen in de gezondheidszorg
Onderzoek doelen die de minister heeft de stelt bij de verstrekking van hulpmiddelen (bijvoorbeeld rollators, gehoorapparaten), of deze doelen ook bereikt zijn en welke instrumenten hiervoor zijn ingezet. Ook is

gekeken hoe de verstrekking van hulpmiddelen door de ziekenfondsen geregeld is.
– Publicatiedatum: 29 november 2001
– ISBN 90 120 9375 9
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2001–2002, 28 120
nrs. 1–2 brief en rapport

Vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijk Ordening en Milieubeheer

*Beleidsinformatie Huursubsidie**
Onderzoek naar de kwaliteit van de beleidsinformatie waarmee het beleid op het gebied van de huursubsidie wordt onderbouwd en uitgevoerd.
– Publicatiedatum: 15 februari 2001
– Aangeboden aan minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Rapport bij de financiële verantwoording 2000 van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
– Publicatiedatum: 16 mei 2001
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 700
nr. 26 rapport

Milieuvervuiling zeeschepen
Onderzoek naar het voorkomen en bestrijden van milieuvervuiling door zeeschepen. Beoordeeld is in hoeverre het rijksbeleid op dit terrein doelmatig is, waar oorzaken liggen van eventuele ondoelmatigheden en welke mogelijkheden er zijn voor verbetering.
– Publicatiedatum: 16 oktober 2001
– ISBN 90 120 9372 4
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2001–2002, 28 040
nrs. 1–2 brief en rapport

*Aanmelding van steunmaatregelen bij de Europese Unie**
Onderzoek naar de procedures die acht ministeries hanteren voor aanmelden bij de Europese Commissie van staatssteun aan ondernemingen.
Publicatiedatum: 21 november 2001. Zie verder onder «Vaste commissie voor Economische Zaken».

Vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat

Rapporten bij de financiële verantwoording 2000 van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat en het Infrastructuurfonds
– Publicatiedatum: 16 mei 2001
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 700
nr. 29 rapport

Aanbestedingen door NS-railinfrabeheer 1995–2000
Op verzoek van de Tweede Kamer gepubliceerd onderzoek naar de doelmatigheid en rechtmatigheid van de aanbestedings- en inkooppraktijk bij NS-Railinfrabeheer (RIB).
– Publicatiedatum: 28 juni 2001
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 847
nrs. 1–2 brief en rapport

Milieuvervuiling zeeschepen
Onderzoek naar de voorkoming en bestrijding van milieuvervuiling door zeeschepen.
Publicatiedatum: 16 oktober 2001. Zie verder onder «Vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

Aanleg Betuweroute: projectbeheersing en financiering
Onderzoek naar de beschikbare beleidinformatie rond de besluitvorimg over de aanleg van de Betuweroute en de projectbeheersing bij de uitvoering en het daarmee samenhangende toezicht door het Ministerie van Verkeer en Waterstaat.
– Publicatiedatum: 1 november 2001
– ISBN 90 120 9373 2
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2001–2002, 28 070
  nrs. 1–2 brief en rapport
  nr. 3 lijst van 44 vragen en antwoorden aan de Algemene Rekenkamer, vastgesteld 4 december 2001
  nr. 4 lijst van 25 vragen en antwoorden aan de regering, vastgesteld 7 december 2001

*Aanmelding van steunmaatregelen bij de Europese Unie**
Onderzoek naar de procedures die acht ministeries hanteren voor aanmelden bij de Europese Commissie van staatssteun aan ondernemingen.
Publicatiedatum: 21 november 2001. Zie verder onder «Vaste commissie voor Economische Zaken».
Vaste commissie voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Rapporten bij de financiële verantwoording 2000 van het Ministerie Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en het Diergezondheidsfonds
– Publicatiedatum: 16 mei 2001
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 700
  nr. 36 rapport

Invoering mineralenaangifte systeem
Beoordeling van de beleidsinformatie rond de invoering van het Mineralen Aangiftensysteem, een van de middelen om het doel van het mestbeleid, beperking van de hoeveelheid nitraat in de grond, te bereiken.
– Publicatiedatum: 26 juni 2001
– ISBN 90 120 9368 6
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 825
  nrs. 1–2 brief en rapport
  nr. 3 lijst van 13 vragen en antwoorden aan de Algemene Rekenkamer, vastgesteld 15 november 2001
  nr. 4H lijst met 29 vragen en antwoorden aan de regering, vastgesteld 15 oktober 2001

*Aanmelding van steunmaatregelen bij de Europese Unie**
Onderzoek naar de procedures die acht ministeries hanteren voor aanmelden bij de Europese Commissie van staatssteun aan ondernemingen.
Publicatiedatum: 21 november 2001. Zie verder onder «Vaste commissie voor Economische Zaken.

Algemene commissie voor Europese Zaken

*Aanmelding van steunmaatregelen bij de Europese Unie**
Onderzoek naar de procedures die acht ministeries hanteren voor aanmelden bij de Europese Commissie van staatssteun aan ondernemingen.
Publicatiedatum: 21 november 2001. Zie verder onder «Vaste commissie voor Economische Zaken».

Overige Publicaties

Reactie op tussen rapportage VBTB
– Publicatiedatum: 16 februari 2001
– Tweede Kamer, vergaderjaar 1999–2000, 26 573
  nr. 24 brief inzake aanbieding
  nr. 27 rapport Voortgangsrapportage VBTB
  nr. 29 lijst van 11 vragen en antwoorden aan de Rekenkamer, vastgesteld 16 juni 2000
  nr. 34 verslag bij algemeen overleg 29 juni 2000, vastgesteld 10 juli 2000

Verslag 2000 en Werkprogramma 2001
– Publicatiedatum: 29 maart 2000
– Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 655
  nr. 1 brief
  nr. 2 jaarverslag 2000
  nr. 3 onderzoeksprogramma 2001

Handreiking toezicht op RWT's
Publicatiedatum: 29 maart 2001
Gepubliceerd samen met «Verantwoording en toezicht bij rechtspersonen met een wettelijke taak, deel 2».

VBTB en informatiesystemen
– Publicatiedatum: 16 mei 2001 Aangeboden aan de Voorzitter van de Tweede Kamer.

Achtergrondstudie bedrijfsvoering
– Publicatiedatum: 16 mei 2001
  Aangeboden aan de Voorzitter van de Tweede Kamer.

Reactie voortgangsrapportage VBTB
– Publicatiedatum: 28 mei 2001
  Aangeboden aan de Voorzitter van de Tweede Kamer.

Verantwoordingsinformatie Nationale Schuld
– Publicatiedatum: 31 juli 2001
  Aangeboden aan de minister van Financiën.

Advies Batenlastenstelsel
– Publicatiedatum: 25 september 2001
  Aangeboden aan de Voorzitter van de Commissie voor de Rijksuitgaven.